

ZA OBZOR

12 | Nejhorší
je pocit
beznaděje

27 | Pravda
v zajetí
vlastní
paměti

Daniela Drtinová

ZA OPONOU *pravdy*

64 STRAN

Otevřený rozhovor s významnou českou novinářkou o tom, jaké místo má odvaha a pravda v naší společnosti i osobním životě.

6 ROZHOVORŮ

ŽIVOT S NADĚJÍ

Je víra křesťanů **utopie**?
Poznejte biblické základy
s videosérií Utopie.

Sledujte online
na www.utopie.cz

UTOPIE.CZ ➔

HopeTV.cz

HRANICE *pravdy* *a svobody* SLOVA

Daniela Drtinová je jednou z nejvýznamnějších osobností české žurnalistiky. Původně vystudovaná právnička se již během studia začala věnovat novinářině, když zjistila, že nepřilnula k žádné z právnických profesí. „Advokacie byla až příliš založená na práci s nepravdou, nebo bych musela dělat kompromisy, a soudit jsem se neodvažovala,“ vzpomíná.

V kariéře pokračovala v České televizi (ČT), kde moderovala prestižní pořady jako Události, komentáře a Interview DD. Drtinová je ceněna pro svou schopnost vést hluboké rozhovory. V roce 2014 se rozhodla opustit ČT a spolu s Martinem Veselovským založila internetovou televizi DVTV. Tato platforma se v Česku rychle stala důležitým zdrojem nezávislých informací.

Františkánský kněz Jakub František Sadílek o Drtinové před nedávnem v pořadu OMG na platformě Stream pronesl: „Mně se na Daniele

MNOHO Z TOHO,
CO BYLO PRAVDOU
PŘED 100 LETY, UŽ
DNES PRAVDOU
NENÍ. PRAVDA SE
VYVÍJÍ.

moc líbí její pravdivost a upřímnost, za kterou bojuje v životě i ve společnosti.“ Toto ocenění velmi dobře vystihuje Drtinovou jako novinářku a člověka. Její příběh je inspirací pro všechny, kdo hledají cestu, jak být věrní sami sobě v profesním i osobním životě.

Danielo, co je podle vás pravda?

To je těžké říct. Podle mě pravda ve světě, ve kterém žijeme, neexistuje. Říká se, že pravdou a realitou je jen to, co subjektivně prožíváme my sami. Ostatně ani nevím, jestli třeba barvu vidíme stejně. Dnes už i to vědci zpochybňují, stejně jako to, že existuje jedna pravda a jedna realita. Mnoho z toho, co bylo pravdou před 100 lety, už dnes pravdou není. Pravda se vyvíjí. Vnímám to tak, že to, co můžeme považovat za pravdivé, není nějaký jeden bod, ale je to nějaká škála, která je pružná. To, že nějaký názor není opřeny o fakta, sice může znamenat, že je to lež, ale zároveň se může stát, že ten názor, který není platný v nějaké době, se po určitém čase platným stane. Ono je to komplikované a relativizovat to, je nebezpečné. Je to i otázka zdravého selského rozumu.

Jak pravdu vnímáte z pozice novinářky?

Pro mě jako novinářku není důležitá ani tak pravda, jako být neustále otevřená testování nejrůznějších představ o pravdě, realitě a skutečnosti. Být tomu otevřená a nezaseknout se na jedné pravdě. Mít jasné stanovené pravdy je i nebezpečná věc, protože když novinář přestane být otevřený možnosti testovat nejrůznější představy, tak se stává aktivistou, nebo hůř propagandistou, což je absolutně proti veškerým pravidlům této profese.

Jak byste definovala lež?

Popsat lež je podle mě jednodušší. Nemyslím si, že lež je opakem pravdy. Je vlastně mnohem jednodušší, snáze rozklíčovatelná, což je dobře pro lidi, kteří chtějí hledat buď tu nejvyšší pravdu, anebo chtějí testovat naše představy o pravdě. Lež není tak velká,

není tak vznešená, nemá parametry, které letí celým vesmírem až do nekonečna. Myslím, že lež je spojená s námi lidmi, je omezená a je hodně napojená na ego.

V pořadu Oldschooler's jste pronešla následující věty: „Poslouchala jsem u tebe (v pořadu) Kamila Čermáka. (...) Bylo pro mě zvláštní slyšet, jak mluvím o svém dětství, protože já jsem ten náhled na věci kolem sebe měla úplně jiný (oba vyrůstali v Olomouci, pozn. redakce). To je pro mě potvrzení toho, že realitou je jen to, co sami prožíváme uvnitř.“ Jak nahlížíte na subjektivní pravdu?

Když deset lidí prožije jednu událost ve shodném čase, trůfám si říct, že ji každý bude popisovat trochu jinak. Asi se shodneme na základních parametrech té události, což můžeme označit za pravdu. Podle

kvantových fyziků je realitou to, na čem jsme se shodli. Pokud jsme se shodli, že je tento stůl pevný, budeme říkat, že je pevný. Když pak ale budeme popisovat nuance konkrétních událostí a dostaneme se do nějaké emoční roviny, tak jedna událost bude mít deset různých příběhů. Proto si myslím, že je důležité mít při mluvení o realitě trochu odstup. Nebrat všechno úplně kategoricky, dogmaticky, že to tak je.

Jako novinářka se pohybujete téměř neustále v prostoru, kde musíte rozpoznávat pravdu, ale každé takové rozhodnutí je hodnoceno tisíci lidmi. Je to neustálé rozpoznávání pravdy únavné?

Je to otázka koncentrace. Během těch dvaceti minut, kdy probíhá rozhovor, musím být plně koncentrována na každé slovo, které host řekne. V tomto směru to únavné je. Na druhou stranu by se v takovém případě dalo říct, že únavné je třeba i meditace nebo modlitba. I v ní se musí člověk koncentrovat – jinak, ale i to je koncentrace. Je to tedy únavné podobně jako každá jiná činnost, ve které musíte být plně soustředěný. Říká se však, že „když novinář vede s politikem kontroverzní rozhovor, ve kterém dojde ke konfliktu, tak se v jeho těle biochemicky odehrává to stejné, co v pilotovi během nouzového

PRO MĚ JE DŮLEŽITÉ
BÝT NEUSTÁLE
OTEVŘENÁ
TESTOVÁNÍ
NEJRŮZNĚJŠÍCH
PŘEDSTAV
O PRAVDĚ, REALITĚ
A SKUTEČNOSTI.

přistávání s letadlem“. Takže v tomto smyslu tam nápor na nervový systém určitě je.

Vnímáte kritiku na své rozhovory?

Zvyknete si na to. Je to něco, co je součástí té profese, hlavně v posledních letech. Když jsem ještě pracovala v ČT, trvalo třeba několik hodin, než přišel e-mail, dva, tři, které na rozhovor reagovaly. Nebo se něco objevilo po měsíci v nějakém článku. Teď během posledních deseti let, kdy pracuji v internetovém médiu, je ten tlak okamžitý. Ta reakce je rychlá a je masivní. Jsou to – jak se říká – tuny hejtů, ale je to věc, se kterou novinář musí umět pracovat. Musí si najít nejrůznější nástroje, mechanismy, odolnost, protože to k tomu patří a diskusi to jednoduše vyvolává. Víme, jak je v poslední době společnost rozdělená a polarizovaná.

Ve speciálu DVTV z podzimu 2021, v němž s vámi vedla rozhovor studentka Marie-Klára Schwarzová, jste řekla: „Názor našich diváků je pro mě extrémně důležitý.“ Berete si kritiku diváků nebo i kolegů osobně?

Osobně, že bych byla uražená, to ne. Pokud bych si to příliš brala nebo se tím nechala unavovat, brzo bych vyhořela. Dívám se ale na veškeré komentáře pod našimi videy na DVTV, abych věděla, co za reakce to či ono interview vyvolalo. Většinou to ani není tak, že bych šla po jednotlivých myšlenkách, výrocích a vyjádřeních, ale spíš v rámci celku vycítíte, jakým způsobem to zarezonovalo v mase lidí. Když je tam hodně negativních reakcí, vztahujících se například k mému

způsobu vedení rozhovoru, tak je to pro mě cenné. Někdy se mi totiž stane, že jsem invazivnější, než by bylo vhodné. Když je to ale reakce typu „tohoto hosta jste neměli zvát“, tak to neberu vážně. Určitě si na rozhovor nevezmu nějakého pachatele trestných činů, ale někoho, kdo bude říkat třeba v rámci genderových témat něco kontroverznějšího, k nám klidně pozvu, i když se to některým skupinám nebude líbit. Ovšem jsou reakce, které si беру k srdci a nad kterými se zamýšlím.

Má respondent právo vyhnout se odpovědi?

Nechám to tak ve chvíli, kdy je to nepolitický respondent. Například když mám ve studiu člověka, s nímž řeším jeho příběh týkající se zdravotního stavu a on mi v určitý moment řekne „o tom už mluvit

nechci“. Dokonce považuji za chybu, když to musí říct sám respondent. V těchto případech bych měla být natolik připravená, aby k tomu nedošlo.

A jak je to u politiků?

U politických respondentů nebo hostů je to samozřejmě úplně opačně. Když mi politik řekne, že na něco odpovídat nechce, použiji veškerý arzenál nástrojů a zbraní, které mám, na to, abych nějakou odpověď dostala. Ale samozřejmě se může stát, že odpověď nedostanu, a pak je potřeba to respektovat.

Proč politici do těchto rozhovorů chodí, když vědí, že mají nějakého „kostlivce ve skříni“?

To je otázka, kterou si klademe všichni nejen v DVTV, ale i v předchozích působištích. Jsou takoví, kteří už na rozhovory nechozí, protože si našli jiná kolbiště nebo kanály, ve kterých mohou mluvit, co chtějí, a nikdo je nekonfrontuje. Když jsem ještě pracovala v ČT, tyto soukromé kanály neexistovaly a politici k nám museli, pokud chtěli být vidět, a museli to risknout. Dneska, když mohou jít do relací, kde se jich nikdo na nic neptá a oni říkají, co chtějí, tak se divím, že k nám přijdou. Najdou se ovšem i tací, kteří přijdou a tu oponenturu, to „grilování“ podstoupí. Proč to ale dělají, na to odpovědět nedokážu. Nejspíše si říkají, že to zvládnou, a nedovedou si představit ten tlak, který zkušený moderátor vyvine. Stává se, že třeba přijdou jednou, a pak už znovu ne.

Jak vnímáte v roce 2024 svobodu slova v porovnání s dobou před deseti lety? Jsou nějaké postoje či témata, která si už dnes médium nemůže dovolit prezentovat?

Ano, žel se v dnešní době objevují témata, která když prezentujete, tak se setkáváte se silnou odezvou skupin, jichž se to dotýká. V některých momentech se mi ta situace zdá vážná, a když vidím, jak společnost reaguje

SAMOZŘEJMĚ
JAKO MÉDIA
MUSÍME ZVAŽOVAT,
CO JE ÚPLNÁ
HLOUPOST A LEŽ,
A NEMŮŽEME
DO VEŘEJNÉHO
PROSTORU
POUŠTĚT VŠECHNO
V RÁMCI BEZBŘEHÉ
SVOBODY SLOVA.

na některé věci třeba z nové levicové propagandy, tak mi to připomíná nástroje z období totality – že se o něčem nesmí mluvit nebo že mluvit o tom je považováno za neslušné... Samozřejmě my jako média musíme na základě vstupní brány zvažovat, co je úplná hloupost a lež, a nemůžeme do veřejného prostoru pouštět všechno v rámci bezbřehé svobody slova. Na druhou stranu není možné přistupovat k autocenzuře témat jen proto, že to nějaká skupina chce.

Jaká témata máte na mysli?

Myslím, že není dobré odsouvat mimo diskusi některá témata dotýkající se třeba transgeneru nebo migrace jen proto, že se nepovažuje za vhodné o nich mluvit. Ta diskuse by se vést měla, a když občas slyším reakce, které by tu diskusi rády odsunuly, tak mi naskakují myšlenky, že jsem už něco takového zažila před rokem 1989. Takže jako novinářka pak musím mít tu odvalu a být

připravena na to, že když takovou diskuzi povedu, tak se to někomu líbit nebude a obrátí se proti nám jeho hněv a nenávisť. Vždycky je náročné čelit emocím někoho jiného, ale jako novinář tohle musíte ustát.

Spousta lidí asi nechápe, že když vedete rozhovor jeden na jednoho, tak často zastáváte názor, který není váš, ale jste v tom interview jen oponentem.

Já tam nejsem od toho, abych tomu hostovi dělala reklamu a abych mu pochlebovala, ale jsem tam od toho, abych z jeho myšlenkového prostoru dostala co nejvíc informací, které má přenést k divákům. A musím použít veškeré nástroje k tomu, abych se k těm myšlenkám dostala. Takže já tam jsem v tu chvíli takovým „ďáblovým advokátem“.

„Neužívám si, když člověka dostanu do úzkých“, jsou vaše slova z pořadu Sedm pádů Honzy Dědka. Bývá vám někdy respondentů líto?

Je to takový zvláštní pocit – asi respektu – k respondentovi jako k lidské bytosti, ať už nese nebo dělá cokoli. Obecně nemám ráda momenty, kdy přistihuji kohokoli, jak nemluví pravdu. Neužívám si to. Necítím ani tak lítost, ale spíše stud. Samozřejmě to neznamená, že já někdy nezažlu. Většina z nás používá různé bílé lži, vymyslíme si, že třeba někam nemůžeme... Ale snažím se to nedělat. Lež je divná, ohavná a rozhodně není něco, co bych běžně používala. Když už se to však stane, tak mám se lži spojený stud – u sebe, blízkých i u mých respondentů.

Ve speciálu DVTV z podzimu 2021 jste uvedla: „Každý má názor, málokdo ale něco ví. A ten názor se lidé nezdráhají sdělovat.“ Jak se vám v dnešním světě přeplněném informacemi daří orientovat a zaujímat konkrétní postoj?

Je potřeba používat kritické myšlení a zároveň u mě hodně funguje i intuice. Je to taková kombinace kvalifikovaného odhadu, kdy si sesbírám nejrůznější informace, roztrídím si je tak, že z toho úplně hlouposti od-sunu pryč, polopravdy si ověřím, a pak tam zůstane nějaká verze reality. Jak se ovšem

PŘI PŘÍPRAVĚ
POUŽÍVÁM
KOMBINACI
KRITICKÉHO
MYŠLENÍ, SBĚRU
DAT A INTUICE.

desítky let pohybuji ve své profesi a s informacemi pracovat umím, tak se mi vnitřně vytvořil nějaký zkušenostní rámec, přes který poznám, že je něco divné nebo je to nějak „cinknuté“. Je to kombinace kritického myšlení, sběru dat a intuice.

Chápe dnešní populace rozdíl mezi pravdou a názorem?

Myslím, že ne, a toho zneužívají nejrůznější konspirátoři a dezinformátoři, kteří to využívají jako mocný nástroj manipulace. Pracuji s tím, že spousta lidí – což si myslím, že souvisí s polarizací, s nebezpečně rozdělenou společností a nenávistí – jsou psychicky neodolní vůči těmto informacím a hledají v nich jednoduché pravdy. Svět je komplikovaný, velmi složitý, ztrácí se vám veškeré body, které člověk dříve považoval za bezpečné. Proto se člověk nemá čeho chytit a při tom rozpadu starých hodnot přijímá vše, co mu dává nějakou pevnou půdu pod nohama.

Psychiatri a psychologové říkají, že když jste v nejistotě, psychicky neodolní, frustrovaní, tak jakékoli jednoduché řešení vám tu pevnost pro ten daný okamžik dá. A nic prý není složitější rozpletitelné než zadrátovaná neurosynapse v mozku, kterou jste si vytvořil ve chvíli, kdy jste hledal jednoduché řešení. Ve společnosti jsou celé skupiny nebo lidé, kteří tohoto zneužívají, a pak se rozvíjí celá ta mašinérie dezinformací a většina lidí – si troufám říci – nedokáže rozlišit to, co je zmanipulovaný názor, nepravdivý názor oproti nějaké hodnotě, kterou můžeme považovat aspoň za nějakou skutečnost.

Lze pak mít pochopení pro lidi, kteří nejsou schopni rozpoznat, že se něco liší od skutečnosti?

Proto se nad nikoho nepovyšuji. Považuji za nechutný termín „dezoláti“, kterým bývají tito lidé označováni. Navíc ho často používají ti, kdo mají vzdělání a měli by představovat nějakou elitu společnosti. To

oni by měli být myšlenkovými lídry. Ne každý má to štěstí, že dostal do vínku inteligentní schopnost, finanční gramotnost, že měl rodiče, kteří jej vedli ke vzdělání. Někteří to štěstí nemají a opovrhování jimi je vlastně samo o sobě opovrženímhodné. Mám kolem sebe právě takové lidi, kteří to štěstí neměli. Jako rodina jsme se dokonce dva

VĚTŠINA LIDÍ
NEDOKÁŽE
ROZPOZNAT
TO, CO JE
ZMANIPULOVANÝ
NEBO NEPRAVDIVÝ
NÁZOR.

roky starali o jednoho chlapce, kterého jsme vytahovali z úplného dna systému. Pomohli jsme mu tak, že on sám se mobilizoval a dneska funguje. Nemělo by to být tak, že se budu povyšovat, ale naopak to, že jsem měla štěstí, se pokusím přenést do pomoci alespoň někomu, kdo se kolem mě v životě mihne a pomoc potřebuje.

Vaše duchovní cesta byla poměrně zajímavá, od snového kontaktu, jak to nazýváte, až k institucionálnímu pojetí víry a křtu ve 33 letech. Jak byste dnes popsala svůj vztah k náboženství?

Tím, že jsem konvertita, je to pro mě citlivá otázka. Pro mě vlastně není důležité náboženství, ale spiritualita. Nevím, jestli je to dáno tím, že jsem nebyla odmala vedená k chození do kostela, k té instituci jako takové jsem nepřilnula a nebyla pro mě tak důležitá. Náboženství i z hlediska mé profese vnímám jako koncept, v němž figurují lidé, a jako lidé jsme omylní a děláme chyby. Pak i to náboženství může ve společnosti nadělat spoustu neplechy. Pro mě je důležitá spiritualita jako nějaká absolutně přirozená potřeba duše. Ale na mše samozřejmě chodím, jsem aktivně praktikující, dodržuji pravidla a mám spoustu přátel mezi mnichy i řádovými sestrami.

**PRO MĚ JE DŮLEŽITÁ
SPIRITUALITA JAKO
NĚJAKÁ ABSOLUTNĚ
PŘIROZENÁ POTŘEBA
DUŠE.**

Jak tedy prožíváte spiritualitu?

Spiritualitu jsem dostala jako dar, takže ji prožívám odmala. Do mých 33 let to bylo neotesané a hodně jsem to vnímala přes snový svět, který mám extrémně živý a je pro mě reálný jako můj každodenní vědomý život. Žila jsem spirituálním životem odmala, aniž bych věděla, že to tak další lidé nemají. V době, než jsem se nechala pokřtít, jsem potkala Libuši Šafránkovou, s níž jsem začala řešit některé tyto otázky serióznějším způsobem. Začala jsem si je víc pojmenovávat a trochu víc jsem si je institucionalizovala. Zároveň jsem v té době potkala bratry františkány, s nimiž jsem pak prošla křtem a biřmováním. V té době jsem to začala více chápat. Cesta skrze Ježíše Krista je pro mě důležitá i v tom, že člověk má větší šanci, že neudělá chybu. Pro mě to byl způsob ochrany, jak se ve spiritualitě vyvarovat některým věcem, které mohou přinést víc škody než užítku.

Lze najít nějaký moment, kdy jste poprvé pocítila, že se vás Bůh dotkl?

Řeknu jeden zásadní moment, i když je to už hodně intimní rovina. Až do svých třiatřiceti let jsem hledala vysvětlení toho, co se ve mně děje a dělo už odmala. Bůh si mě povolával velmi mocně a silně přes mou snovou realitu a já jsem k tomu hledala klíč. Když jsem pak potkala Libuši Šafránkovou, hodiny a hodiny jsme o tom mluvily. Já jsem jí popisovala nějaké věci z mého života a ona v tom rozpoznala zásadní momenty křesťanské cesty. Ve chvíli, kdy mi ukázala ten klíč, který jsem hledala třiatřicet let, tak zapadl do zámku a ten moment pro mě byl neuvěřitelný. Připodobňovala jsem to k nějakému prvotnímu osvětlení.

CESTA SKRZE
JEŽÍŠE KRISTA JE
PRO MĚ DŮLEŽITÁ
I V TOM, ŽE
ČLOVĚK MÁ
VĚTŠÍ ŠANCI, ŽE
NEUDĚLÁ CHYBU.

Jak ovlivňuje vaše víra nebo vztah k Bohu vaši práci?

Asi přes nějaké univerzální hodnoty, ke kterým se snažím během života vztahovat. Patří tam harmonie, testování těch představ o skutečnosti v rámci otevřenosti směrem k nedogmatickosti, empatie, láska, ale i soucit. Troufám si říct, že když nemám v interview vyloženě spirituální téma, tak na mně divák ani nepozná, že jsem silně praktikující

křesťan. Nejvíc neprofesionální by bylo, kdybych chtěla začít diváky evangelizovat, něco jim podsouvat a vychovávat je. To bych se musela rozhodnout, že tuto profesi opusťtím, protože to už je pak jedno, jestli děláte náboženský nebo jiný aktivismus. To ale do novinářské profese nepatří.

Narazil jsem ve spojení s vaším jménem na kabalu a ezoteriku, z čehož vás nařknul například Český klub skeptiků Sisyfos. Nevím, jestli tam to spojení opravdu je, ale jestli ano, jak vnímáte propojení křesťanství a ezoteriky?

No, tohle jsou nálepky, které mi někteří lidé dávají, ale já se od toho vnitřně distancuji. Četla jsem literaturu nejrozumnějších náboženských systémů, četla jsem Bhagavadgítu (*jedna z nejvýznamnějších posvátných knih hinduismu, pozn. redakce*), četla jsem věci, které se týkaly židovských prastarých nauk, nejrozumnější výklady, jsem v rámci hledání otevřená čemukoliv, ale neznamená to, že to praktikuji. Přečetla jsem si všechno, co se dalo, když jsem se snažila hledat cestu k náboženství, ale ezoteriku ani kabalu jsem nikdy nepraktikovala a jsem čistě praktikující křesťan. Vědomě se snažím jít tou nejčistší možnou cestou křesťanské spirituality, i když i na této cestě mohu dělat chyby.

Je vám něčeho během vašeho profesního života líto?

Naštěstí ne.

**Děkuji vám za rozhovor.
Filip Muroň**

PRAVDA OČIMA DĚTÍ A VELKÝCH MYSLITELŮ:

Co nás může nejmladší generace *naučit?*

Karel Bušta a redakce

Pravda. Slovo, které provází lidstvo od nepaměti a proplétá se jeho dějinami jako červená nit. Pravda je mocná a neúprosná, vznešená i bolestivá. O jejím významu přemítali největší myslitelé historie od Cicera přes Platona až po moderní spisovatele a filozofy. A přesto je to pojem, který stále zůstává do určité míry zahalen rouškou tajemství.

Cicero, římský řečník, filozof a politik, prohlásil: „Nic nežáří jasněji než světlo pravdy.“ Pro starořeckého filozofa Platona byla pravda nejvyšším dobrem ve světě lidí i bohů. A přestože mnozí byli ochotni za pravdu položit život, jako mistr Jan Hus a Jeroným Pražský, jiní na ni nahlíželi skepticky. Marcel Pagnol tvrdil, že „pravda je to nejobtížnější, co lze lidem předložit k věření“, a Josef Kajetán Tyl řekl, že „pravda bolně pálí“. Thomas Paine přidal myšlenku, že „pravdě více škodí horlivost jejích zastánců než nevrzavost jejích odpůrců“.

Tolik k moudrým slovům velikanů. Ale co si o pravdě naopak myslí ti nejmladší? Rozhodli jsme se zeptat děti a mladých lidí, co pro ně pravda znamená. Jejich odpovědi jsou jednoduché, upřímné a často překvapivé svou hloubkou.

Sofie (10 let) na otázku, co je to pravda, odpovídá: „Pravda je, když se nelže.“ Daniela (9 let) se připojuje: „Pravda znamená nelhat.“ Aidan (11 let) to shrnuje: „Když nelžu a někomu se svěřím.“ Dominik (9 let) dodává: „Kamarád, co ti vše svěří a nelže.“ Sofie (9 let) a Tomáš (9 let) vidí pravdu jako něco velmi jasného, byť obtížně poznatelného.

Ema (7 let) mluví o čistém svědomí jako o součásti pravdy.

Starší děti a mládež mají na pravdu mnohem rozmanitější názory. Michaela (16 let) ji definuje jako upřímnost, zatímco Ema (16 let) vidí pravdu jako subjektivní, přesto krásný a důležitý cíl. Andrej (13 let) naznačuje, že pravda může být dvoustranná – někdy zachraňuje, jindy škodí. Sofie (13 let) vyjadřuje agnostický postoj k pravdě. Šimon (14 let) vidí pravdu jako něco, o co se může opřít, a Milena (15 let) říká, že pravda je to, co se skutečně stalo.

Mladší děti často spojují pravdu s upřímností a důvěrou, zatímco starší děti začínají chápat její složitost a relativitu. Sára (14 let) vyjadřuje, že „každý má svou pravdu“ a Lukáš (15 let) upozorňuje, že pravda může bolet. Karolína (15 let) dodává, že „pravda se říká z lásky“.

Tato pestrá paleta názorů nám ukazuje, že pravda je pro každého něco jiného. Pro děti je často synonymem upřímnosti a důvěry, pro mládež je komplexnějším a relativnějším pojmem. A co z toho můžeme my, dospělí, vyvodit?

Pravda je nejen objektivní realitou, ale také subjektivním zážitkem a hodnotou, kterou si každý z nás interpretuje podle svého vnímání světa. Možná bychom se měli více inspirovat upřímností a čistotou dětských názorů, které nám připomínají základní hodnoty, na kterých pravda stojí – upřímnost, důvěra a odvaha říci, co je skutečné.

Jaké hodnoty a vidění světa předáme mladší generaci? To závisí na tom, jestli budeme my sami žít podle „pravdy“, tedy jestli budeme hodnotově ukotvení. Záleží na tom, jak pravdu budeme představovat nastupující generaci. Pravda je nejen to, co říkáme, ale především to, jak žijeme. Děti a mládež nás pozorují a učí se od nás každý den. Proto je na nás, abychom jim ukázali, že pravda je hodnota, za kterou stojí bojovat – i když to někdy bolí, i když to není vždy jednoduché.

V tomto duchu bychom měli pokračovat v dialogu s nejmladší generací, naslouchat jejich pohledům a společně hledat cesty, jak pravdu žít a předávat dál. Koneckonců, jak řekl Cicero, „nic nezákonnější než světlo pravdy“. Nechme toto světlo svítit – nejen pro nás, ale i pro budoucí generace.

PRAVDA JE NEJEN
TO, CO ŘÍKÁME,
ALE PŘEDEVŠÍM
TO, JAK ŽIJEME.

NEJHORŠÍ JE

pro pacienta

POCIT BEZNADEJE

MUDr. Ondřej Fischer působí řadu let na Klinice plicních nemocí FN Olomouc jako lékař se specializací na nádory plic. Kromě léčby se mj. věnuje také propagaci a vysvětlování medicíny pro laickou veřejnost a boji proti dezinformacím zejména v oblasti zdraví a vědy.

Proč ses rozhodl stát lékařem a co vše tvoje rozhodnutí ovlivnilo?

Můj výběr povolání byl od dětství omezený zdravotním stavem. Svá předškolní léta jsem prožil z velké části v nemocnici

a kvůli astmatu jsem běhal 60 m za 15 vteřin. Proto mne museli ve druhé třídě osvobodit z tělocviku, ta čtyřka se vyjímala vedle

samých jedniček hrozně. Na druhou stranu jsem odmalička tíhl k přírodním vědám, ležel v encyklopediích atd. A když jsem si okolo 16–17 let vyjasnil otázku víry, bylo mi jasné, že chci dělat povolání, kde budu konat dobro a budu nějak pomáhat. Výběr se zúžil na výzkum, počítače a medicínu a nejprospěšnější z nich byla jednoznačně oblast medicíny.

V jakém oboru pracuješ a jak ses k němu dostal?

Pracuji jako pneumoonkolog, zabývám se léčbou rakoviny plic. Jak jsem se k ní dostal? Byla to vlastně tak trochu náhoda, ale zpětně věřím, že spíše Boží vedení. Šel jsem původně za profesorem jedné interní kliniky, jestli má místo, ale ten se mi vysmál, nabídl mi jen třetinový úvazek při plné pracovní zátěži a o volné sobotě nechtěl ani slyšet. Po cestě zpět jsem zašel do jiné budovy k automatu na kávu, měli tam lepší automat než na interně. A proti mně po chodbě najednou tehdejší přednosta, pan profesor Kolek. Ani nevím proč, ale vyhrkl jsem: „Dobrý den, pane profesore, nesháníte lékaře? Hledám práci, jsem absolvent.“ On: „Ano, sháním.“ Já: „Ale já jsem adventista sedmého dne, nebudu moci pracovat od soumraku v pátek do západu slunce v sobotu.“ On: „Adventisty znám, to jsou moji nejslušnější sousedé, není problém.“ A bylo to. Slíbil jsem mu, že nastoupím. Líbilo se mi, že plicní lékařství je obor, který má onkologickou i neonkologickou složku, jen jsem o něm předtím až tak neuvažoval. Onkologie mě vždy přitahovala, rakovina je hrozný, komplexní a těžký protivník. Mě ale složité úkoly baví více než jednoduché a na poli onkologie toho zůstává obrovské množství k objevení a vyřešení.

Co ti přináší největší radost ve tvé práci?

Největší radost mi přináší vyléčení pacienti. Nebo pacienti vytažení z už beznadějných situací. Pacienti, pro které jsme objevili pečlivou práci v oblasti molekulární genetiky biologickou léčbu, která by se jinak nezvažovala, a ona jim pomohla a „zajistila“ třeba další rok a půl života v dobré kvalitě.

Onkologie je specifický obor. Aby ji člověk mohl dělat, musí mít trochu jiný pohled na svět. Jsme v jiné pozici než chirurg nebo ortoped. Kdybych to přirovnal k právnímu systému, tak chirurg a ortoped je obhájce, u kterého čekáte, že uspěje, a neúspěch vás spíše překvapí. V onkologii je ale rozsudek napsán dopředu, zvláště, když má pacient již metastázy, a my se snažíme „rozsudek“ zvrátit či se domoci odkladu. Úspěchem je ideálně úplné vyléčení, ale ne vždy je možné. Takže někdy je úspěchem i to, že je pacient s rodinou déle, než říká statistika, někdy

i jen úleva od bolesti nebo že se zdravotní stav pacienta zlepší natolik, aby mohl jít domů a své poslední dny strávit s rodinou, jít ještě na svoji oblíbenou zahradu atd.

Co je naopak pro tebe nejobtížnější?

Nejobtížnější je pro mne říct některým pacientům: sbohem, už se nevidíme. Jsou to často lidé, které znám dlouho a vzájemně si důvěřujeme. To je pro mne dokonce těžší než člověku říci, že jsme vyčerpali všechny možnosti léčby, protože i pak můžu pacientovi stále pomoci, třeba tlumit bolesti, dušnost a tak dále. Ale jak pacienty znám, tak vím, že někteří nemají praktického lékaře, který by byl ochotný řešit domácí péči, nebo bydlí v oblastech nepokrytých službami domácí hospicové péče, a tak budou pravděpodobně na sklonku života odvezeni do nemocnice, kam vlastně nechťejí. Nebo dokonce ví, že je rodina plánuje „odsunout“ do LDN, jakmile to jen trochu nebudou zvládat sami doma, protože se starat nechťejí. Anebo dokonce příbuzní válčí o byt ještě před

smrtí pacienta. To jsou velmi smutné chvíle a ty špatně zvládám.

Tam, kde pracuješ, musíš sdělovat lidem i nepříjemné informace. Jak se s tím srovnáváš?

Ve sdělování nepříznivých informací emoce moc nemají prostor. Pacientovi nepomůže, když se budu hroutit spolu s ním. A já ani nejsem moc emočně založený člověk. Informaci mu aspoň v základu stejně předat musím. Ale snažím se vždycky k informaci přidat i něco pozitivního, aspoň malou špetku naděje, nebo dát realistický cíl.

V éře chemoterapie je vždy malé procento pacientů, kteří se navzdory přítomnosti metastáz vyléčili, a toto procento u nádorů plic stoupá s rozvojem nových léků, například imunoterapie. A pokud metastázy nejsou, tak tím spíše je naděje. Protože nejhorší pro pacienta není diagnóza sama, ale pocit beznaděje. A naděje je vždycky. Jen je třeba dávat si naděje realistické. Není realistické upínat se k vyléčení po třech liniích léčby, které selhaly, zvlášť když vám doktor řekne, že už moc možností nemá. Je realistické zkusit ale například ještě další chemoterapii s tím, že chce pacient strávit ještě jedny Vánoce s rodinou. Někteří lidé v tomto žel selhávají.

Co je hlavní náplní tvé práce?

Diagnostika, aktivní léčba a symptomatická léčba. Určit pro pacienta vhodnou léčbu, podávat ji, hlídat případné nežádoucí účinky, snažit se včas zachytit případné selhání léčby, aby to šlo ještě nějak řešit, a pak

také tzv. paliativní či symptomatická léčba. To znamená léčit potíže, které nádor působí, tak aby kvalita života byla co nejlepší. Nastupuje ve chvíli, kdy již nelze zastavit nádor samotný. Občas také učím studenty, přednáším pro veřejnost a pak spousta papírové byrokracie, která je s moderní onkologií spojena.

Vím, že se na tebe obrací i mnoho lidí mimo nemocnici o radu nebo stanovení diagnózy. Uděláš si na ně čas?

Oni se neptají, jestli mám čas! Ne, teď vážně: snažím se pomoci, pokud jsou dotazy rozumné. Ale těch lidí je opravdu hodně, musel jsem to omezit. Obracejí se na mne dva typy lidí: jedni, kteří opravdu potřebují pomoc, např. z důvodu, že něco ve zdravotnickém systému selhalo, mají skutečně složitý plicní problém nebo nejsou schopní si sami zařídit pomoc, například někteří starší lidé.

A pak je tu druhá skupina, která jen hledá zkratku nebo jsou pohodlní a myslí si, že využijí známost. K těm jsem méně vstřícný a snažím se je nasměrovat na patřičné místo: Potřebuješ předoperační vyšetření? To zařizuje praktický lékař. Ptal ses ho? Ne? Pokud nebude ochoten, domluvívám to já. Ale pro rodinu a skutečně potřebné tu jsem vždycky.

Z mého pohledu sis vybral velmi těžký obor z důvodu, že lidem sděluješ někdy ty nejhorší vyhlídky... Co je to pro tebe milosrdná lež? Má místo ve tvé praxi? Jak se na ni díváš?

Milosrdná lež, tu nemám rád. Často se o ní mluví a chápu někdy pohnutky, které k tomu lidi vedou. V dnešní době ji ale spíše chtějí používat rodiny pacientů než lékaři. Neříkejte jí, že bude chodit na chemoterapii, řekněte jí, že bude chodit jen na takové kapčky. Toto někdy slyšíme od rodin zejména starších pacientů. Ale pacient není hloupý, navíc podepisuje před léčbou informovaný souhlas, kde se jasně mluví o nádoru,

chemoterapii atd. Moderní medicína se od milosrdné lži odklání.

Na druhou stranu není vždy potřebné každému vnutit všechny informace „na sílu“. Já to spíše dělám tak, že některou informaci neposkytnu hned a celou. Neřeknu, že se rakovina na 85 % vrátí, řeknu jen, že je významná šance, že se i přes operaci může nádor vrátit, že to musíme sledovat. A když se pacient zeptá kolik, tak můžu říct třeba: více než poloviční. Pokud se zeptá i pak, kolik přesně, řeknu těch 85 %. Lež mi

NEMÁM RÁD
„MILOSRDNOU“
LEŽ.

nepřipadne pro pacienta dobrá, ona vlastně není dobrá pro nikoho.

Ale většině lidí stačí ten první nebo druhý údaj, aby pochopili vážnost situace, a dále se neptají. To přesné číslo už ani slyšet nechťejí, bojí se ho. Zamlada jsem měl tendenci říkat přesná čísla, ale lidé z toho neměli užitek a mockrát mě medicína již v tomto překvapila pozitivně i negativně, takže z těch přesných čísel bylo jen mrzení a škoda. Nikdy nezapomenu na pacienta, kterému jsem řekl, že statistika mu dává 6 měsíců, a on mi po sedmi letech spílal, proč jsem mu to číslo řekl, že přepsal dům na děti a oni ho teď vyhazují z jeho vlastního domu, protože už ho chtějí a trvá to moc dlouho. Smutné. Stejně tak nelze říct, jestli pacientovi zbývá měsíc nebo dva, protože onkologický pacient neumírá na tumor samotný, ale na nějaký problém, který je nádorem zaviněn. Například zápal plic. A ten dnes není, dnes je pacient ještě fit, ale za tři dny se stav může dramaticky změnit a ony dva měsíce už neplatí.

Jak lidé nejčastěji reagují na negativní pravdivé zprávy? Je pravda pro ně šokem, nebo osvobozením?

Šokem je hlavně pro mladé lidi, kteří měli plány. Navíc u těchto mladých lidí se na nádor plic přijde pozdě, kdy jim můžeme pomoci již jen omezeně. Na rozdíl třeba od nádorů prsu, kde je samovyšetření snadné a klade se důraz na preventivní prohlídky, nemá typický nádor plic často žádné projevy, dokud je jen v plíci. A až se rozšíří mimo plíci, je to už zlé. Ale pak je tu velká skupina pacientů, kteří řeknou: tak to jsem rád, že už vím, na čem jsem, a diagnózu přijmou. Přitom s nemocí chtějí bojovat, ale jsou i připraveni na to, že se jim nemusí podařit boj vyhrát, a berou to jako přirozenou součást života. Tento přístup vídávám spíše u starších nebo věřících lidí. Ne nadarmo se říká, že lepší je známý nepřítel než neznámý.

Setkáváš se u svých pacientů s různými mýty? Jakými? Vyvrácíš je nějak?

Velmi často. Je to neskutečné, kolik mýtů, dezinformací a polopravd mezi lidmi koluje. Nastoupil jsem do práce v roce 2010, již tehdy jsme se s tím setkávali, ale extrémně se to zhoršilo s rozvojem sociálních sítí. Člověk napřed nad tím mával rukou, ale s covidem začalo být vidět, že dezinformace jsou problém, že jsou smrtící. Zdravotní šmejdi, nepřátelští geopolitičtí aktéři, pomýlení věřící i kdejaký šílenec zaplevelují internet tolika nepravdivými i protichůdnými informacemi, že se ani lidem nedivím, že se v tom nedokážou vyznat. Zvláště, pokud učiní se zdravotním či politickým systémem špatnou zkušenost. Dostanou se pak do pastí, ze které není cesta ven. Ať už jsou to antivaxeři, nebo různí alternativci.

Zdravotním dezinformacím podléháji spíše mladší lidé. Starší lidé ujíždějí spíše na dezinformacích politických, mají v sobě tak nějak zakořeněnou důvěru v lékaře. Případy, kdy mladá žena odmítla léčbu časněho stadia rakoviny (kdy měla velkou šanci se vyléčit) s odůvodněním, že doktorům nevěří a jde se léčit radši „alternativně“, a pak se

JE TO NESKUTEČNÉ,
KOLIK MÝTŮ,
DEZINFORMACÍ
A POLOPRAVD MEZI
LIDMI KOLUJE.

za tři čtvrtě roku objeví na smrtelné posteli s metastázami, jsou naštěstí vzácné. Častější jsou například tzv. mišmaše, kdy pacient chce běžnou léčbu, ale do toho patlá kdejakou „alternativní léčbu“. Teď jsem zažil extrém, kdy pacientka brala 13 různých potravinových doplňků, včetně antiparazitik. Léčitel ji na to navedl, ale zapomněl jí říct, že nejméně šest z těchto látek zvyšuje riziko krvácení, které u mozkových metastáz vždy hrozí, a že ta antiparazitika jsou pro psa, ne pro člověka, a dosti problematická pro játra. Navíc v praxi nevidím, že by tito pacienti dopadali lépe než ti, kteří mají klasickou léčbu.

Proto za nejnebezpečnější podvod považuji lživé recenze na internetu, jak komu ten lék pomohl, jak mu rakovinu vyléčil. Většinou ten člověk na fotce vůbec neexistuje anebo měl současně i běžnou léčbu, které z neznámé příčiny žádný účinek nepřičítá. Podvodné léčby typu MMS, CDS, B17 a paraziti jsou teď spíše na ústupu, nyní frčí tzv. COC protokol, čínské houby, detoxifikační diety od neidentifikovaných toxinů nebo zázračné kapsle s kmenovými buňkami japonského jelena. Je to vzkříšení asi 10 let starého podvodu, tehdy to ale byl švýcarský

NEJZDRAVĚJŠÍ
DETOX JE DETOX
OD INTERNETU.

jelen. Já vždycky říkám: do kdy mají ty kapsle expiraci? Víť totiž, že dvouletou podle výrobce. A myslíte si, že nějaká kmenová buňka zavřená v té kapsli přežije dva roky?

Když laboratoře na to musí mít celé oddělení s regulovanou teplotou, sterilitou provozu a denně jim mění živné roztoky, aby ty kmenové buňky neumřely? Jinak ale běhá spousta mýtů o rakovině, například, že rakovina se dá vyhladovět nebo vyléčit ovocnými šťávami. Anebo že onkologický pacient nesmí jíst cukr, že cukr je strašný jed. Není. V rozumné míře bílý cukr neškodí, naopak přemíra cukru z ovoce škodit může. Jde zase jen o tu míru. To jsou ale relativně málo nebezpečné mýty, kromě té hladovky, ta pacientům velmi škodí. Ztratí totiž svaly a už je zpět nezískají, zatímco rakovina se směje a má živin dost, protože si je bere z pacienta a vydrží déle než on. Snažím se samozřejmě tyto různé dezinformace nebo mýty vyvracet, ale ne každý si dá říct. Často říkám, že nejzdravější detox je detox od internetu.

Děkuji za rozhovor.

Tomáš Harastej

Marek Harastej

Co je **PRAVDA**

Krátce před svým ukřižováním byl Ježíš Kristus předveden před Piláta Pontského, tehdejšího místodržitele v římské provincii Judea. Ten ho, pravděpodobně více ze zvědavosti než z touhy po spravedlnosti, začal vyslýchat. Zajímalo ho, proč ten obyčejně vypadající muž je považován za židovského krále. Ježíš ale tuto povrchní zvědavost přeměrovává k mnohem hlubšímu tématu a odpovídá: „Já jsem se proto narodil a proto jsem přišel na svět, abych vydal svědectví pravdě.“ (Jan 18,37)

Pravda? „Co je pravda?“ ptá se Pilát (Jan 18,38). Nemáme video ani zvukový záznam, tak můžeme atmosféru pouze tušit. Ale jelikož po této otázce či konstataci nenásleduje již žádný další rozhovor, tak zřejmě Pilátovu otázku doprovázelo mávnutí rukou, pohrdavý úšklebek, ironie v hlase nebo obrácení očí v sloup.

V BIBLI JE ČASTO PRAVDA SPOJOVÁNA S MILOSRDENSTVÍM.

Někteří se domnívají, že tento výrok řadí Piláta mezi příznivce filozofického směru, který nazýváme skepticismem. Možná ano. Anebo možná jen opakoval známá kliše své doby. Ať už to bylo jakkoli, skepticismus byl jeden ze způsobů, jak hodnotit pojem pravda v době Ježíše Krista. Pravda jako něco obtížně uchopitelného, problematického a ve své podstatě nezjistitelného. Něco, co zůstane buď nepoznáno, anebo možná ani neexistuje.

Myšlenky staré dva tisíce let ale najdou řadu příznivců i dnes. Stejně jako dnes i tehdy to ale nebyl jediný pohled na pravdu. Sofisté věřili, že každý má svou pravdu. Nejtrefněji to vystihl jeden ze zastánců tohoto směru Protagoras, když řekl, že „člověk je mírou všech věcí“. Neboli pravda je subjektivní. Tento názor skvěle doplňuje další přístup, který říká, že pravdu má prostě ten, kdo ji dokáže prosadit. Kdo svůj pohled lépe zdůvodní, vyargumentuje nebo je třeba jen nejhlasitější. Dnes bychom řekli ten, kdo ji rozešle nejvíce lidem nebo posbírá nejvíce lajků.

Ani se nelze divit, že v této pestrosti náhledů Pilát Ježíšovu zmínku hodnotí povzdechem „*Co je pravda?*“ Podobně se může cítit člověk i dnes, když si uvědomí, že v záplavě všech těch informací již není možné věřit nejen všemu, co se píše v novinách či knihách nebo říká v televizi. Nelze se ani zcela spoléhat na vlastní smysly, protože i video, které vidíme, a hlas, který slyšíme, je možné vygenerovat umělou

inteligencí. Je pak lákové začít věřit tomu, že pravda je subjektivní, relativní nebo prostě nezjistitelná.

Židovství a konkrétně Starý zákon k problému pravdy ale přistupuje trochu z odlišné perspektivy. Hebrejské slovo *emet* do češtiny překládané jako pravda v původním jazyce odkazuje na něco, co je stálé, jisté nebo spolehlivé. Pravda tak není primárně něco, co bychom měli poměřovat subjektivními nebo objektivními kritérii, ale tím, o co člověk může opřít svůj život. Nikoho asi nepřekvapí, že Bible často pravdu spojuje s Bohem. Naopak nás ale může překvapit, že pravda v našem pojetí stojí často hned vedle pojmu spravedlnost a ve stylu „padni komu padni“ ji někdy vnímáme jako jasnou, nekompromisní a někdy i krutou. V Bibli je často pravda spojována s milosrdenstvím. Pravda je tak něco jistého, pevného, ale také plného lásky.

Když Ježíš odpoví Pilátovi, že přišel, aby vydal svědectví pravdě, tak směřuje tímto směrem. Přišel lidi nasměrovat k něčemu jistému, pevnému. Přišel odhalit to, co je pevné a jisté a o co můžeme opřít svůj život.

JE LÁKAVÉ ZAČÍT
VĚŘIT TOMU,
ŽE PRAVDA JE
SUBJEKTIVNÍ,
RELATIVNÍ
NEBO PROSTĚ
NEZJISTITELNÁ.

Škoda pro Piláta, že nepochopil nebo nechtěl pochopit.

Ježíšův výrok před Pilátem ale není jediné místo v Bibli, kde Ježíš mluví o pravdě. Ještě hlubší pohled nám nabízí osmá

kapitola Janova evangelia. Jedná se vlastně o jednu velkou hádku. Kapitola začíná za úsvitu (Jan 8,2), kdy během jednoho z nejvýznamnějších židovských svátků Ježíš přichází na nádvoří jeruzalémského chrámu, aby tam, jak mívali rabíni ve zvyku, učil své žáky. Až potud nic výjimečného. To, co Ježíše odlišovalo, byl dav, který se k němu okamžitě scházel. Nebylo to jen pár studia chtivých studentů Tóry, ale mladí, staří, vzdělání i nevzdělání, zbožní i ti v očích jiných bezbožní, a dokonce děti. A především – bylo jich moc.

Pro farizeje, tehdejší strážce pravé víry, to bylo již neakceptovatelné. Tentokrát ale na něj měli nachystanou léčku. Krátce poté, co začal učit, doslova přivlekli ženu. Prostitutku nebo jen promiskuitní ženu, která si žila, jak chtěla, a střídala muže, také jak chtěla. Oni ji ale přistihli při činu a teď ji přivedli do chrámu. Přesně jak přikázal Mojžíš v Tóře. Často v této souvislosti zaznívá argument o podlosti a šovinismu žalobců, když přivedli pouze ženu. Muž, který byl nedílnou součástí párové aktivity, jakým sex zpravidla je, zde chybí. Možná ano, ale možná také muže přivést prostě nemohli, protože nespadal do jejich jurisdikce. Například proto, že se jednalo o římského vojáka nebo jiného cizince nežidovského původu. Svým současníkům proto nemuseli připadat tak pokrytečtí, jak se jeví nám.

Nevíme, jestli Ježíš ženu znal, ale je to možné. Snad to byla jedna z jeho následovnic. Podle některých se jednalo o Marii, sestru Marty a Lazara. Ale to je vlastně jedno. Ať se jednalo o kohokoli, Ježíše zraňuje její selhání, ale zároveň ji má rád. Farizeové toto napětí neprožívají. Její smutný příběh je nedojímá. Je jim lhostejná. Pro ně je pouze hříšnicí a nástrojem, jak Ježíše zbavit jeho vlivu. „*Mistře, co s ní máme udělat?*“ Tváříš se jako soudce, tak teď po tobě chceme rozsudek. Co s ní? Máme ji, jak řekl Mojžíš, kame- novat, nebo nad tím mávnout rukou? Ať totiž řekneš to či ono, vždycky to bude špatně.

Když vyzveš k jejímu ukamenování, tak nejen, že překročíš svou pravomoc a zlé jazyky jistě zařídí, aby se to dozvěděli Římané, ale především ztratíš přízeň všech těch zlomených a chybných lidí, kteří jsou tvými následovníky. Pro ně jsi hrdina a kazatel milosti, a teď uvidí tvoji tvrdou a nekompromisní tvář. Anebo můžeš mávnout rukou. Být milosrdný. Být obrazem milosti. Ale jen tak potvrdíš to, co se o tobě říká – že ignoruješ Mojžíšův zákon, že si nevážíš kořenů naší víry, že Bible, a tedy i pravda, pro tebe nic neznamená.“

V Bibli se píše, že Ježíš se sklonil a psal prstem do písku (Jan 8,6). Je to dramatická scéna plná napětí. Údajně jeden z nejčastěji ztvárněných motivů malíři v různých dobách. Chvilé plná emocí. A pro intelektuály zase jediný doklad toho, že Ježíš uměl psát. V symbolické rovině má tato chvíle ale ještě jeden důležitý význam. Antické soudnictví ctilo zásadu, že soudce dříve, než vynese rozsudek, ho má napsat a poté přečíst. Jednalo se údajně o snahu předejít tomu, aby pod tíhou emocí, při pohledu na pláč či zoufalství odsouzeného, nebyl v pokušení svůj rozsudek na poslední chvíli změnit.

A Ježíš píše. Celé chrámové nádvoří ztichlo a čeká vynesení rozsudku. Bible neříká, co tehdy psal svým prstem do písku. Originés se domníval, že hříchy žalobců oné ženy. Tomu napovídá i jejich reakce, když

PRAVDA, KTERÁ
MŮŽE PŘINÉST
OSVOBOZENÍ,
TOTIŽ NENÍ NĚCO,
ALE NĚKDO.

se začínají vytrácet poté, co mu nahlédli přes rameno. Před pár minutami ho pasovali do role soudce a příliš pozdě si uvědomili, že on opravdu soudit chce – ale nejen tu nešťastnou ženu přistiženou při činu – ale že hodlá odhalit pravdu i o jejich životech a selháních.

Příběh osmé kapitoly pokračuje dále. Stále znovu se vrací k tématům pravdy a soudu. Dovolím si tedy závěrem upozornit ještě na jeden Ježíšův výrok, který navazuje na výše zmíněný příběh.

Uprostřed diskuse se svými kritiky Ježíš jasně definuje, co je v jeho pojetí pravda. Říká: „*Poznáte pravdu a pravda vás učiní svobodnými*“ (Jan 8,32). Farizeové znali pojetí pravdy známé ve své době jako něco subjektivního, neuchopitelného nebo hlasitého a ukřižového. Znali i biblický pojem pravdy směřující k něčemu pevnému a Božímu. Jako lidé měli zkušenost se skrýváním pravdy, kdy si nepřáli, aby někdo znal jejich tajemství a pravdu o jejich životech.

A před chvílí se v chrámu mohli přesvědčit, jak nepříjemné je stát před soudcem, který zná pravdu o jejich životě. Ale zde Ježíš nemluví o odsouzení, nýbrž o osvobození. Nenabízí jim nemilosrdný rozsudek, ale osvobození. Tu úlevu, po které ve svém nitru toužili. Po pocitu, že je někdo zná,

a přesto je přijímá. Ale jak toho dosáhnout? Ježíš říká, že tím, že poznají pravdu. Jakou? Tu relativní? Tu ukřižovanou? Nebo tu nepoznatelnou? Nebo pravdu o sobě? To je určitě první a důležitý krok. Ale Ježíš jde dále. Poznat svou hříšnost a přiznat si ji, je důležité, ale osvobození to nepřináší. K tomu je potřeba více. Pravda, která může přinést osvobození, totiž není něco, ale někdo.

Krátce před svým ukřižováním proto Ježíš říká svým učedníkům: „*Já jsem ta cesta, pravda a život.*“ „*Ta cesta ke svobodě jsem já.*“ A stejnou cestu nabízí Ježíš i nám.

Marek Harastej vystudoval teologii a sociální práci na Univerzitě Palackého v Olomouci a Finance a právo na Masarykově univerzitě v Brně. V současnosti je ředitelem Adventistického teologického institutu.

KAŽDÝ člověk chce BÝT SÁM SEBOU

Jiří Daniel po studiu na blanenském gymnáziu, kde navštěvoval pěvecký sbor Perličky, pokračoval ve své životní cestě studiem na Janáčkově akademii múzických umění v ateliéru doc. Sylvy Talpové, obor muzikálové herectví. Zde se také potkal se svou manželkou. Po absolutoriu nastoupil do angažmá v Divadle Radost Brno, od roku 2021 je členem muzikálového souboru Městského divadla Brno.

Jsi muzikálový herec, nebo prostě herec. Jak se to stalo? Kdy a jak ses tak rozhodl?

Tak já jsem divadlo dělal od malička. Amatérské divadlo. Pamatuji si, že jsme dělali

Kašpárka v pekle, tam jsem hrál samozřejmě kašpárka, Doktorskou pohádku a další pohádky. Potom jsem se dostal do dramatického kroužku. A pak, v 16 letech, jsem měl první setkání s profesionálním divadlem. Tam jsem se dostal přes konkurz do Bídničků v Městském divadle v Brně, kde jsem se potkal s Robertem Jíchou – měli jsme společně šatnu. Toho jsem poprosil, jestli by mě připravil na JAMU na muzikálové herectví. Jinak já jsem od malička našim říkal, že budu buď pediatr nebo kardiochirurg, takže když jsem pak doma oznámil, že se hlásím na JAMU, tak to doma bylo trochu zklamání. Zvlášť když jsem v té době studoval

gymnázium. Robert Jícha mě tedy připravil na přijímačky, dostal jsem se tam, vystudoval a od té doby se tomu věnuji naplno.

Na Janáčkově akademii jsi také potkal svoji manželku, že?

Ano a přiznám, že tak do druhého, třetího ročníku jsem vůbec nevěděl, že se mnou

chodí do ateliéru – a to nás bylo 8. Ale ve třetáku mezi námi něco přeskočilo. No, tak jsme spolu chodili, pak jsme se vzali, máme spolu krásnou dceru Esterku a čekáme další miminko.

Takže jste oba herci. Je to z tvého pohledu spíš výhoda, nebo nevýhoda? Jak to prožíváte?

To má několik rovin. Na jevišti ztvárňujeme různé emoce a role. S některými herečkami se díky roli, kterou máme, musíme nenávidět. To těm partnerkám až tak moc nevádí. Ale jsou také role, ve kterých své kolegyně herečky musíme milovat, a proběhnou nějaké polibky nebo fyzický kontakt. Takže se s tím samozřejmě musíme nějak vyrovnat. Pokud mám za manžela/manželku herce či herečku, tak musí vyjadřovat city i k někomu jinému. A samozřejmě, musí vše vyja-

dřovat pravdivě, to je důležité. Protože když by to nebylo pravdivé, tak dneska už by člověk, který za lístek zaplatí skoro tisíc korun, byl nespokojený. Takže to zahraje maximálně přesvědčivě. To nejde jenom jako, naoko, aby to vypadalo. Lidé nám to musí uvěřit.

HEREC MUSÍ
VYJADŘOVAT SVÉ
POCITY PRAVDIVĚ.

To mě právě napadá, že když hraješ nějakou emoci, musíš ji zároveň v sobě nějak prožít. Takže když jsi našťvaný, jsi opravdu našťvaný? Nebo to jenom hraješ?

Existují na to jsou různé techniky. Když mám hrát vraha, tak samozřejmě k tomu nepotřebuji ve skutečnosti někoho zabít. Jde tam o tu emoci, kterou hraji. Proto se to poměrně dlouho studuje, abychom na základě našich emocí, možná i prožitků dokázali vystavět konkrétní roli. A někdy si to skutečně prožijeme hodně do hloubky. My si to na tom divadle nějak odžijeme, prožijeme – a pak jsou zase různé techniky, jak se toho pocitu nebo té role opět zbavit. To má každý herec trochu jinak. Někdo sleze ze scény a už tu roli neprožívá. Jiný sleze ze scény, sundá kostým, někdo se ještě musí osprchovat – musí dělat nějakou činnost, aby se z role dostal. A mysl to samozřejmě zatěžuje. Když hraješ třeba sériového vraha, sebevraha nebo nějakou jinou roli.

Většina herců vždycky tvrdí, že se jim hraje lépe záporné role. Souhlasíš?

Tak samozřejmě, je to zajímavější. Když hraješ nějakou roli, tak musíš přijít na to, proč to ten člověk dělá, že si to musí asi nějakým způsobem ospravedlnit. Musí fungovat nějaká chemie mezi mnou a tou rolí. Je to zvláštní, protože kdybych hrál roli, se kterou naprosto nesouhlasím, tak bych ji určitě nezahrál dobře. Záporák se musí snažit nějak pochopit a je to velice zajímavý proces. Snažit se třeba pochopit, proč je takový, proč to udělal, proč se změnil. A třeba v muzikálu ti záporáci mají mnohdy i zajímavější písničky. A také ty negativní postavy zaujmou diváka, je tam také co hrát. Je tam větší vývoj a dramatickost těch rolí.

Mluvil jsem s několika lidmi, které v muzikálu Jesus Christ Superstar zajišťovala role Jidáše.

Je to tak. A ten Jidáš tam je ještě napsaný tak zajímavě, že se popisuje jeho vztah k Ježíšovi – já to vlastně nechtěl udělat, ale mně nic jiného nezbývalo. Mně se líbí ty, Ježíši, tvoje učení. Ale charakter té postavy je tam velice zajímavý, nečekaný a dynamický.

Tvoje třeba nějaká výrazná role, tebou oblíbená, nebo naopak náročná.

Právě jsem se vrátil z odpoledního představení Addams Family, kde hraju hlavní roli – vlastně skoro neslezu z jeviště, a to je náročné. Náročné na rozdělení energie, i hlasové energie. Takže náročné, i velice oblíbené. I když musím říct, že třeba inspektor Javert v Bídnících je obrovská srdcovka. Ale tam hraji ve slovenštině, kde mám trochu stres z toho, abych to v té slovenštině všechno dobře zazpíval. Ale zajímavě a asi i nečekaně mně do života vstoupila také role Gomeze Addamse, což je zase komediální role. A má tam nádherný příběh, kdy miluje velice svoji dceru a nikdy nelhal své manželce. A jednou přijde jeho dcera a řekne mu, že se chce vdávat, ale on to nesmí říct své manželce.

Musí celou věc před ní držet v tajnosti. A on ty tři hodiny řeší, jak se vyrovnat s tím, že něco slíbil své dceři, a zároveň nechce, nedokáže lhát svojí manželce. A má tam nádherné polohy, úžasný. Jak zpívá svojí dceři, jak dospěla, a co s ní všechno prožil a jaký vztah k ní má a jak miluje svoji manželku.

Vracím se zpět. Jak se zbavuješ prožitě, odehrané role? Znáš tě jako velice laskavého člověka, milujícího tátů a ještě jako člověka, co nezkaží žádnou legraci...

Mám zatím to štěstí, že jsem doposud žádnou zatím vyloženě negativní roli nehrál. I když ten Javert, no tam je to zajímavé. On je zároveň velice věřící člověk, pořád se nějak obrací na Boha. Má nějakou svoji pravdu, za kterou si jde. Nehrál jsem nikdy vyloženě ultra záporáka. Spíš někdy naopak mám problém se do role dostat. Nemáš náladu, pohádal ses s někým, řešíš něco těžkého. A vyjdeš na jeviště a nesmíš na tobě být nic znát, musíš se dostat do role. Diváků nezajímá, jak já se mám a jak jsem se vyspal, jestli mám energii, nebo nemám. Ale pak už mám takovou profesní deformaci, že jdu do restaurace a je tam nepříjemný číšník. Tak mu řeknu: Hele, pojďme se alespoň trochu tvářit, že nás to jako baví. A to je vlastně nějaká forma přetvářky, ale myslím, že kdyby ta přetvářka nebyla, tak to divadlo může skončit.

MÁM ZATÍM TO ŠTĚSTÍ, ŽE JSEM ŽÁDNOU VYLOŽENĚ NEGATIVNÍ ROLI NEHRÁL.

Pomáhá ti nějak v životě to, že umíš techniky, jak přesvědčivě hrát? Využil nebo zneužil jsi to někdy?

No, pomáhá mně to třeba, když jsem řečníkem na bohoslužbách My Community, že jsem se něco naučil a můžu to použít v roli řečníka, což je vlastně také role. A nemyslím, že je to špatně. A jsem sám sebou? No, nemůžu se pohádat s manželkou a přijít tam smutný. Nevím, jestli toho člověka, co přišel na bohoslužbu, to zajímá. I kazatel, řečník, je určitá role. Ale musí to být přirozené, neschovám se tam za roli, jsem tam jako Jirka Daniel, ale mám tam roli, například jako řečník. Musí tam být nějaká technická zdatnost.

Když učím rétoriku na křesťanské škole, tak říkám, že být kazatelem je určitá role. Ale musí se spojit technická zdatnost a obsah. Nejsi jenom Jirka Daniel, jsi Jirka Daniel, řečník. Člověk by ale neměl ze sebe dělat někoho úplně jiného. Musí tam být v souladu forma, obsah a osobnost řečníka.

Tak ten řečník se vlastně pozitivně přetváří, nebo může. Existuje pro to vlastně vůbec nějaké slovo?

To je zajímavé. Je to přetvářka v tom nejpozitivnějším slova smyslu. Používáš řečnické techniky. Ale, to důležité – musí tam být

shoda obsahu, formy a té osobnosti. Musí to být v harmonii. A ta forma může být pozitivní přetvářka, kde lidi neobtěžuješ tím, jak se cítíš, že tě bolí v krku, máš špatnou náladu. A zároveň se snažíš vše technicky zvládnout.

Takže v životě hrajeme každý den nějaké role? Kdy nebo kde si můžeme dovolit být sami sebou?

Já to prožívám v okruhu svých blízkých, v rodině. Opravdu asi jenom tam. Není asi dobré být sám sebou před kýmkoliv. Vlastně nechci, aby první otázka v práci, mezi kamarády, byla – hele ty něco řešíš... Proto sám sebou jsem jenom před těmi nejbližšími. Ty jsem ochoten pustit do svých niterných prožitků.

Ale zase na druhou stranu je fajn se někdy vymezit. Když se mi něco nelíbí, dám to najevo, i když se to všem okolo třeba líbit bude nebo se budou chovat, jako že se jim to líbí.

My lidé často „hrajeme“ emoce, že někoho rádi vidíme atd. Poznáš to?

To je spíš práce pro psychology. Asi neumím číst lidi lépe než jiní lidé.

Takže hrát je fajn, i různé role. Ale je také důležité být někdy sám sebou.

Jo, já to mám nejvíc právě tady doma. Že třeba jenom sedím a mám vypnutý obličej. A Míše, manželce, třeba právě řeknu, že jsem rád, že nemusím nic hrát, že se nemusím na nikoho usmívat. Protože člověk už má ty svoje role. Přijde Jirka a s ním je legrace. A ve chvíli, kdy s ním legrace není, tak se řeší, že ten Jirka je dneska nějaký divný. Co s ním je? Proto já vypnu až doma. Nebo vypínám v autě. Třeba poslouchám podcast Lucie Výborné. Moje manželka už pozná, že jsem vypnutý. Bez mimiky. Ale třeba u Esterky si to nedovolím. Když si chce se mnou hrát, tak se zapnu a hraju si s ní. A jsem opravdu šťastný, že kvůli ní se můžu zapnout, a jsem vděčný za ten úžasný čas strávený s ní.

**Děkuji za rozhovor.
Tomáš Harastej**

PRAVDA v zajetí VLASTNÍ paměti

Není to tak dávno, co jsem navštívil dům, odkud se má babička před dvaceti lety odstěhovala. Z dětství jsem si pamatoval obrovská kovová vrata vedoucí do stodoly, ráje malého kluka. Jako dítě mě tento prostor velmi fascinoval, protože se tudy dalo dostat až na půdu, kde byla uskladněna spousta zajímavých předmětů. Když jsem před několika měsíci před tuto stodolu přišel, zjistil jsem, jak mě má paměť celé roky klamala. Do té chvíle bych byl ochoten dát pověstnou ruku do ohně za to, že ta vrata měla na výšku alespoň tři metry. Ve skutečnosti šlo o běžně vysoké dveře – pravda kovové. Když jsem o tom přemýšlel, napadlo mě „to mám opravdu tak mizernou paměť?“

Oblíbený tyran

Selektivní paměť nebo i tzv. „falešné vzpomínky“ (k oběma se ještě dostaneme) mohou ovlivnit lidský pohled na mnohé. Třeba na území bývalé Jugoslávie sociologové zaznamenali vzrůstající oblibu bývalého autoritářského vládce Josipa Broze Tita, přestože jeho vláda v průběhu 20. století byla poznamenána tvrdým potlačováním politické opozice, cenzurou a omezováním základních lidských svobod. Kritici upozorňují i na represe disidentů, včetně provozování obávaných pracovních táborů jako Goli Otok, kde byli vězni vystavováni psychickému a fyzickému týrání. Mnozí trestanci byli také – podobně jako i v jiných komunistických a totalitních režimech – popravováni.

SELEKTIVNÍ PAMĚŤ NEBO FALEŠNÉ VZPOMÍNKY MOHOU OVLIVNIT LIDSKÝ POHLED NA MNOHÉ.

I přes to všechno se v posledních letech Tito vrací do obliby nejen u pamětníků, ale i u mladší generace, která jugoslávského vůdce ani nezažila. Titostalgie, jak bývá tento fenomén označován, zahrnuje širokou škálu sentimentů, od vzpomínek na sociální stabilitu a ekonomickou prosperitu až po kulturní rozmanitost a nezávislou zahraniční politiku. Josip Broz Tito může být z pohledu fanoušků bývalé Jugoslávie oslavován

i za snahy tehdejší vlády o vytvoření jugoslávské identity, která měla překonávat etnické rozdíly, a dnes je naopak v mnoha regionech Balkánu rozbuškou.

V posledních letech tak vzniklo mnoho pamětních míst, která Josipa Broze oslavují nebo připomínají atmosféru jeho vlády. Výrazným projevem Titostalgie jsou třeba restaurace, obchody a jiné služby. Tyto podniky nabízejí nejen produkty, jež na autoritáře z minulých dob odkazují, ale často také evokují estetikou a atmosférou socialistické období.

„Ani tričky, přívěsky, magnetkami, odznaky či zapalovači s motivy bývalého jugoslávského vládce připomínky minulosti nekončí. Odkazy na Tita můžeme vidět také na potravinách, jako jsou vína nebo minerální vody. V Lublani si člověk může dát dokonce i sendvič s názvem „Maršál“,“ poznamenává slovinský profesor antropologie Mitija Velikonja, který dodává, že Titostalgie se odráží také v cestovním ruchu či na kulturní scéně.

Hudební skupiny jako Tito's Bojs či Tito in ekšn nejen svým názvem, ale i ve svých textech odkazují na bývalého autoritáře, podobně jako se objevuje ve výtvarném umění. Věnuje se mu také několik internetových stránek, a některé dokonce představují fiktivní stát Titoslávii. Josip Broz se tak stává symbolem, který přesahuje pouhé historické vzpomínky a transformuje se do kulturního fenoménu, ovlivňujícího současnou společnost na Balkáně, přestože se jedná o autoritáře, jenž nechával tvrdě potlačovat a likvidovat své protivníky. Je možné, že tento způsob vlády může některé lidi oslovovat, ale aby to byly zástupy, na nichž lze postavit podnikání? Zapomínají snad lidé tak moc?

Potraviny v Československu

Během mého života jsem mnohokrát zaregistroval, jak starší generace, která zažila Československo v područí komunistické strany, chválí tehdejší potraviny. Podle těchto hlasů měly být zdravé či kvalitní, čehož měli po otevření československých hranic v roce 1989 houfně využívat také obyvatelé západních států. Před nedávnem mě proto velmi zaujal článek facebookového profilu Dezinformace, jenž se zaměřuje – jak napovídá název – na vyvracení nepravdivých zpráv kolujících po internetu.

Tento web tehdy vyzdvihl několik zásadních faktů svědčících o pochybné kvalitě (jistě ne všech!) potravin z dob komunistického režimu. V dokumentu „Jsou naše potraviny závadné?“ Československé státní televize (ČST) z roku 1988 se mluví o absenci normy na obsah vysoce karcinogenních polychlorovaných bifenylů (skupina vysoce toxických chemických látek) v potravinách. Podobně tomu mělo být třeba i u benzenu, dusičnanů, dusitanů, kyseliny sírové, mykotoxinů, těžkých kovů a dalších chemických látek.

Profil Dezinformace dále vyzdvihl zprávu ministerstva životního prostředí z března 1990, která upozorňovala, že „ve vyšších hladinách jsou v potravinách zjištěny některé toxické látky, které dokonce překračují přípustný denní příjem stanovený Světovou zdravotnickou organizací“. Takové potraviny by dnes byly nepochybně staženy z trhu a výrobci by čelili vážným právním následkům.

Dalším důležitým aspektem byla přítomnost chemických přísad (tzv. éček) v potravinách, aniž by byla povinnost uvádět jejich obsah na obalu. Nejnebezpečnější potraviny měly pouze poznámku, že „obsahují zdraví škodlivé látky a mohou vyvolávat alergické reakce“. Takové označení se objevovalo například na trvanlivých salámech. „Na nekvalitní potraviny upozorňovalo např. sdružení Brontosaurus, které v osmdesátých letech pořádalo série přednášek pro střední a vysoké školy o jedech v potravinách a varovalo před konzumací uzenin a mléčných výrobků dětmi,“ uvádějí autoři zprávy s tím, že nejhorší kvalitu měly uzeniny, ovoce a zelenina, které byly silně chemicky ošetřovány.

„Jídlo bylo chutnější a levnější“

Nedá se však příliš argumentovat ani lepší chutí, což pamětníci občas dělávají. Chuťové vzpomínky totiž mohou být zkreslené nejen emocionálními prožitky z mládí, ale i dobou, která od prožitku uplynula. „Intenzita chuťových vjemů s věkem klesá, někteří staří lidé si nemohou například dostatečně dosladit čaj nebo kávu. Ve skutečnosti si nepamatujeme chuť, ale pozitivní emoce spojené s konzumací,“ poznamenávají autoři článku.

INTENZITA
CHUŤOVÝCH VJEMŮ
S VĚKEM KLESÁ.

Ani z finančního hlediska nebyly potraviny v dobách minulého režimu nijak výhodné. Ve skutečnosti byly násobně dražší než dnes a častokrát ani neobsahovaly to, co přikazovaly tehdejší normy. Autoři příspěvku argumentují následujícím příkladem: „Pokud si dnes někdo kupuje salám v akci za 16 korun, nemůže si stěžovat, že obsahuje jen 70 procent masa.“ To by podle přepočtu odpovídalo tehdejší 1 československé koruně (Kčs), přitom za nejlevnější salám, jenž obsahoval dokonce méně než 70 procent masa, zákazník v roce 1989 zaplatil 3,10 Kčs.

Nejen příklad z Balkánu, kde je vyzdvihován ex-jugoslávský autoritář a mnoho tehdejších obětí by jej označilo dokonce za tyrana, ale i ten československý, který se dotýkal buďto nás samotných, nebo předků dnešní mladé generace, mě přiměl si lépe prostudovat, jak funguje lidská paměť. Mé prvotní obavy, že začínám zapomínat nebo plést události z mého dětství, se tak alespoň částečně rozplynuly, protože se tento problém týká většiny z nás a nejsem v tomto směru ničím výjimečný.

Když vzpomínky klamou

Paměť je fascinující a komplexní součást lidského mozku, který nás spojuje s naší minulostí a pomáhá při každodenním rozhodování. Jde o proces, jímž mozek ukládá, uchovává a následně vyvolává informace. Je základem pro naši identitu. Umožňuje nám učit se novým věcem a adaptovat se na nové situace. Některé informace člověku zakotví v senzoričké (smyslové vjemy), některé v krátkodobé a jiné v dlouhodobé paměti.

Součástí činnosti mozku je i zapomínání nebo úprava vzpomínek. Odborníci tvrdí, že zapomínání je důležité pro mentální zdraví a pro efektivitu učení, protože umožňuje mozku zbavit se nepotřebných informací a zaměřit se na důležitější věci. Existuje několik teorií, proč zapomínáme, včetně

ODBORNÍCI TVRDÍ,
ŽE ZAPOMÍNÁNÍ
JE DŮLEŽITÉ PRO
MENTÁLNÍ ZDRAVÍ
A PRO EFEKTIVITU
UČENÍ.

teorie úpadku (časem se paměťové stopy oslabují), interference (nové informace narušují staré vzpomínky) či třeba motivovaného zapomínání (vědomé nebo nevědomé potlačení nepříjemných vzpomínek).

Když vzpomínáme na události z naší minulosti, mohou tyto záznamy obsahovat i prvky, které se nikdy nestaly. Tento

fenomén bývá označován jako „falešné vzpomínky“ a jde o jev, během nějž si lidé pamatují něco, co se ve skutečnosti nestalo, nebo si vybaví událost zkresleně. „Důvodem může být třeba ovlivňování druhými lidmi, věkem, náladou nebo popletením detailů, což vede k tomu, že si věci zapamatujeme jinak,“ popisují experti ve vědeckém časopise ScienceDaily.

Jedním z odborníků na tuto oblast je psychologka Elizabeth Loftus, která prokázala, jak snadno mohou být lidé ovlivněni různými vjemy a vzpomenu si na věci, které se nestaly. V jednom z jejich experimentů účastníci sledovali video autonehody. Po krátké chvíli jim byly položeny otázky s různým zněním. Ti, kteří byli dotázáni, jak rychle auta jela, když se „rozbila“ (použitý angl. pojem „smashed“ se běžně užívá, když je něco rozbito na kousky), měli větší pravděpodobnost, že si špatně vzpomněli na rozbité sklo ve videu, než ti, jímž výzkumníci položili otázku s mírnějším výrazem „naražila“ (v angl. originále „hit“).

Falešné vzpomínky ovšem nemusí být jen neškodným jevem, nad kterým se posmějeme. Mohou mít vážné důsledky, například ve svědectví před soudem, kde mohou vést k nesprávné identifikaci podezřelých a následně k nespravedlivým odsouzením. Výzkumy také ukazují, že falešné vzpomínky se mohou (nemusí ovšem u každého) tvořit snadněji s přibývajícím věkem nebo při prožití traumatu, kdy se nové prožitky mohou vzájemně ovlivňovat se staršími, což následně vede k úpravě původního záznamu v naší hlavě. „Trauma může zvýšit zkreslení vzpomínek a případně je úplně potlačit,“ doplňují experti ze ScienceDaily v článku „What Is a False Memory?“.

Za zmínku stojí také selektivní paměť. Ta označuje tendenci lidí pamatovat si určité události či detaily, zatímco jiné zapomínají. Psychologové se odkazují na tzv. Pollyannin efekt, podle nějž si lidé častěji zapamatují pozitivní události, zatímco ty negativní spíše vytěsní. Selektivní paměť dále pak člověku umožňuje lépe se soustředit na to, co je pro něj důležité. V praxi však může tento jev ovlivnit i mezilidské vztahy. Třeba během konfliktů mají lidé sklon pamatovat si informace podporující jejich vlastní pohled a ignorovat protichůdné důkazy. To může vést k neefektivní komunikaci a prohlubování neshod.

Celkově je selektivní paměť složitý a mnohohrstevný jev, který nám ukazuje, že naše vzpomínky nejsou vždy přesným odrazem skutečnosti, ale často jsou formovány našimi emocemi, osobnostními rysy a aktuálními potřebami.

NAŠE VZPOMÍNKY
NEJSOU VŽDY
PŘESNÝM ODRAZEM
SKUTEČNOSTI.

Na rozcestí pravdy a iluze

Lidská paměť je fascinující a znepokojivá zároveň. Umožňuje nám uchovávat zážitky, přestože umí přeručovat realitu a proměňovat naše vzpomínky na něco, co se nikdy nestalo. Tento paradox – schopnost pamatovat si, ale zároveň zapomínat či zkreslovat – má hluboký dopad na naše vnímání světa i nás samých. Falešné vzpomínky, které jsme si možná přetvořili pod vlivem emocí, nebo selektivní paměť, jež filtruje detaily na základě našich předsudků a potřeb, mohou ovlivnit nejen osobní pohled na svět, ale i kolektivní paměť společnosti.

Jak jsme viděli na příkladech z Balkánu a bývalého Československa, naše vzpomínky a historická paměť jsou formovány nejen skutečnými událostmi, ale i tím, jak si tyto události zpětně interpretujeme. Mnozí dnes hledí na minulost s nostalgií, zatímco opomíjejí temné stránky tehdejších režimů, zapomínají na jejich represe a zkreslují skutečnosti. Znalost toho, jak funguje paměť, nám však může pomoci být opatrnějšími a třeba nás může ochránit i před opakováním chyb, které minulost přinesla. Kritické myšlení a neustálá reflexe nás samotných jsou klíčem k udržení pravdivého obrazu o tom, kdo jsme a kam směřujeme.

DAR, NA KTERÝ SE ZAPOMNĚLO

MARK FINLEY

Existuje způsob, jak vrátit důležitým věcem místo, které jim v životě patří? Jak se nenechat strhnout stále se zrychlujícím životním tempem? Uvědomujeme si, jak rychle plynou dny, týdny a roky? Jak se zastavit a kde najít odpočinek pro vyčerpanou duši, mysl a tělo?

Autor této knihy připomíná, že jsme v pravidelném týdenním cyklu dostali výjimečný dar – den odpočinku, který byl oddělen od ostatních dnů týdne. Tento prostor v čase nám má pomoci znovu najít ztracený klid a vnitřní vyrovnanost. Je to čas, kdy můžeme odložit všechny ostatní povinnosti a zájmy, které pohlcují náš život, a přemýšlet nad nejdůležitějšími vztahy v životě – nad naším vztahem s Bohem a našimi nejbližšími.

PAVLÍKOVA CESTA DO NEZNÁMA

MICHAELA HRACHOVCOVÁ
ALICE DANIELOVSKÁ

Další dětská kniha osvědčené autorské dvojice Hrachovcová (autorka textu) – Danielovská (ilustrátorka) nás tentokrát seznamuje s trampotami králíčí rodinky, která se ocitne v beznadějně situaci bez domova a nesetkává se pouze s pochopením. Přesto však dobré vztahy a nezištná pomoc jsou hlavním motivem napínavého příběhu králíka Pavlíka a jeho nejbližších.

Knihy vydalo nakladatelství
Advent-Orion, spol. s r. o.,
Roztocká 5/44, Praha 6 – Sedlec.
Můžete si je objednat na adrese:
www.adventorion.cz/knihy,
e-mailem: expedice@adventorion.cz
nebo telefonicky: 558 359 100, 603 553 628.

BÝT SCHOPEN MILOVAT

Miloš Drastík je kaplanem v domácím hospici v jihočeském Písku. Jeho posláním je lidi doprovázet na jejich poslední cestě a v závěrečných chvílích jejich života. Je to práce často svízelná a vyčerpávající. Proto jsme mu položili několik otázek:

Co je základem nebo podstatou práce kaplana v hospici?

Pracuji v domácím hospici Athelas v Písku jako kaplan a duchovní čtvrtým rokem. Jsem součástí týmu, který tvoří lékaři, sestřičky, sociální pracovníci, psycholog, psychoterapeut a já. Za každým pacientem se vyjíždí do terénu, vstupuje do rodin, domovů, do jejich domácího prostředí. V tom je to specifické. Podstatou mé práce je péče o spirituální potřeby pacienta, pečujících rodinných příslušníků, ale i zaměstnanců hospice. Tzn. doprovázet, být nablízku, když je potřeba. Podpírat, přinášet pomoc, naději skrze Boží slovo, modlitbu, citlivé naslouchání, být účasten bolesti, strachu, zármutku bližního. Doprovázet za života i poté. Být tu pro ně, pro jejich potřeby. Nemusí to mít

pokaždé duchovní rozměr, ale lidský rozměr je přítomen vždy. Ať už při návštěvách v rodinách, při setkáních pro pozůstalé nebo promluvách při rozloučení.

Co na své práci považuješ za nejtěžší a co za nejlepší?

Nejtěžší je navázat. To znamená vstoupit a vybudovat důvěru, že jsem tu pro ně a chci pomoci. Na to je omezený čas. První kontakt probíhá převážně přes telefon, kdy volám s pečujícími, a teprve podle jejich zájmu a rozhodnutí je možná návštěva. Druhou nejtěžší věcí je, když se to povede a vztah se vytvoří, vyrovnávat se se ztrátou, která se opakuje častěji než v běžném životě.

Nejlepší? Když mohu vnímat, že má práce má smysl. Lidem, které doprovázím, pomáhá, že jsem v tom těžkém s nimi. A zároveň, že v tom nejsem sám, ale mohu vnímat Boží vliv a blízkost. Pěkné je, když vytvořený vztah a důvěra pokračují i dál v rodině s pozůstalými.

Do hospice lidé přichází většinou v závěru své životní cesty. Je pro ně důležité pravda a nepravda, nebo už na takové otázky nemají dost sil, či už na tom nezáleží?

Mým posláním není nikoho přesvědčovat, ale být vnímavý k vlastním potřebám těch, které doprovázím. Takže pokud to jde, ptají se, mohu tam otevřít Boží slovo, mluvit o naději, o Ježíši Kristu, o vzkříšení, o znovusetkání. Ne vždy je to možné. Někdy lidé nechťejí slyšet, tak prostě zůstávám nablízku. Někdy už to není možné, protože pacient je v tzv. terminálním stadiu. To není na nějaké rozhovory, ale na odevzdání, na předání do Boží péče. Tak jsem u lůžka pacienta a modlím se buď sám nebo s pečujícími. To bývají silné chvíle. To je pro pečující jednou z nejtěžších – a zároveň velmi důležitých – věcí. Toho svého milovaného člověka dokázat propustit.

Je na konci života znát, zda člověk žil v iluzích, nebo se nebál podívat pravdě do očí?

Každý člověk má svůj život a není mou věcí jej soudit. Někdy člověk vnímá, čím tito lidé žili, co je posilovalo, co bylo pro ně důležité nebo co kladli na první místo. Ať už práci, rodinu, vztahy, nebo svou víru. Co se jim těžko opouští či čeho se nesnadno pod vlivem bolavých okolností musí vzdát.

Jsi často s lidmi v samém závěru jejich života. Co myslíš, že je v životě to nejdůležitější?

To je moc hluboká otázka, těžko jednoduše odpovědět. Myslím, že to je to, co zůstává.

To, co se neztratí, nevymizí ani věkem. To, co nemá pachutí, ale je obdarováním, které je pevně vtisknuté a formuje. To vše pramení z vědomí hodnoty života. Tedy jak hluboké a kvalitní vztahy dokážeme vytvářet. Zda to sami sobě dovolíme. Z toho vyplývá, že jsme schopni nejen milovat, ale také si odpouštět a usmířovat se. A když člověk odchází, ví, jak žil, že má čistý stůl, je smířený a může odejít v pokoji. Pro mě všechno toto, to pevné, přetrvávající, hodnotné – lásku, odpuštění, smíření i pokoj – nabízí Bůh Otec ve svém Synu Ježíši každému člověku.

Je něco, čeho lidé často litují?

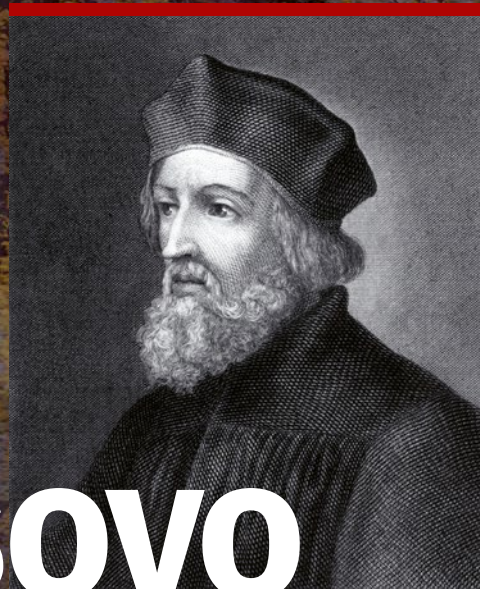
Většinou toho, že už něco nepotrvá dál. Něco už nestihnou – neuvidí vyrůstát svá vnoučata, nebudou pokračovat v práci, která je naplňovala, nebudou moci být nablízku svým milovaným. To období péče je velmi intenzivní. Jste stále nablízku, ale po jejich odchodu mají někdy lidé obavy, že zapomenou, co prožívali. Tu intenzitu vztahu. Že se to smrskne do několika vzpomínek, událostí, fotografií a pobude to hlasu, vůně, barev, dotyku.

Tvá pracovní zkušenost tě jistě samotného formuje. Změnila tvá práce i tebe samotného? Pokud ano, jak?

Nemyslím, že úplně změnila. Stalo se to, že jsem v sobě objevil nějaký dar od Boha – že mne vybavil určitou schopností doprovázet. Být s lidmi v jejich ztrátách, bolestech, obavách, pláči, nést to s nimi, pokud mi to dovolí.

Děkuji ti za rozhovor a přeji ti sílu a energii do tvé důležité práce. Rozhovor vedl Jan Libotovský.

Martin Chadima

HUSOVO POJETÍ PRAVDY

V době vystoupení Jana Husa se společnost nacházela v hluboké krizi. Nenávratně skončil barevný svět Karla IV., který byl mnohými jeho současníky považován za posledního pozemského vládce před příchodem Ježíše Krista.

Johnes Bus Macfiter in draly

Karlův dlouhodobě a trpělivě budovaný majestát, hluboká zbožnost i skvělé politické dispozice jej dovedly k císařskému trůnu. Praha se stala srdcem Evropy a mohla směřle konkurovat univerzitním městům (Paříž, Oxford) i městům s bohatou historickou, kulturní a religiózní tradicí (Cáchy, Kolín nad Rýnem). Praha se měla stát novým Římem, novým Jeruzalémem.

Už v době Karlově se objevovaly rysy religiózní i hospodářské krize, které byly zpřítomněny v tzv. papežském schizmatu, které od roku 1378 na čtyřicet let ochromilo všechny církevní snahy po reformě církve.

V mnoha částech Evropy rezonují ideje Jáchyma z Fiore o trojím věku lidstva, jehož poslední díl se má odehrávat ve čtrnáctém století počínající vládou Ducha svatého. Kolují však i spisy apokalyptické, jež vyvolávají ducha vzpoury v řadách řádových mnichů (tzv. fraticelli), měšťanů i světského kléru (Petr z Oliví, Fra Dolcino, valdenští). Objevují se i hnutí, která svou věroukou směřují daleko za hranu oficiální ortodoxie (albigenští, též zvaní kataři) a jež musí být potlačena silou (křížové výpravy).

V samotných Čechách volá po nápravě mravů do Prahy Karlem IV. povoláný Konrád Waldhauser, který přivede mnohé bohaté měšťany (a zejména měšťanky) k pokání a k odříkání se světského, konzumního způsobu života. Z řad duchovních vyjdou Matěj z Janova či Jan Milíč z Kroměříže. Zatímco první požaduje každodenní pokání spojené s co nejčastějším přijímáním svátosti eucharistie, druhý jde přímo mezi „hříšníky“. Odkládá šat dobře situovaného úředníka, věnuje se pastorační práci padlých žen, staví nový Jeruzalém, v němž nejenom že prostitutkám dává šanci na jiný, lepší způsob

POLITICKÁ SITUACE V EVROPĚ TÉ DOBY NAHRÁVÁ CÍRKEVNÍM REFORMÁM.

života, ale umožňuje zde i vzdělání mladým klerikům. V duchu Devotio moderna, následování Krista, Imitatio Christi, ve jménu návratu k morálce prvokřesťanské církve.

Politická situace v Evropě nahrává církevním reformám. V roce 1409, ve snaze likvidovat papežské schizma (dvojpapežství), volí koncil v Pise třetího definitivního papeže. Jelikož dva stávající neodstoupí, vzniká ještě větší pohoršení, neboť místo dvou papežů jsou zde najednou papežové tři. Zobrazení trojhlavého draka, satana v papežské kutně, na sebe nenechá dlouho čekat.

V Čechách vládne nešťastný král Václav, od dvou let jmenovaný nástupcem svého velkého otce Karla Lucemburského, ježmuž chybí vůle, kázeň i politické schopnosti k tomu, aby udržel na uzdě svého nevlastního bratra Zikmunda, krále uherského. Vládnout v Čechách je nevděčný úkol. Panstvo se bouří a slabý král je na čas uvězněn a dokonce zbaven trůnu římského krále. Pokouší se udržet autoritu veškerou mocí, zapojuje se do evropských církevních reforem a podpoří dokonce koncil v Pise, z něhož má vzejít definitivní, jediný legitimní papež. Možná papa angelicus, andělský papež.

Ve sporu, který souběžně s tím vzniká na pražské univerzitě, zmítané vnitřními rozpory, vyvolanými učením anglického reformátora Jana Viklefa, se král staví na „českou stranu“. Dobré mravy velely, aby čtyři národy této bohuľibé Pražské univerzity, založené Karlem IV., měly každý jeden volební hlas. Čechům, kteří v této době více vyhovovali politickým cílům krále, patřil jediný. Proto v lednu léta Páně 1409 vydává Václav IV. Dekret kutnohorský, v němž mění poměr hlasů ve prospěch „českého národa“. Tím si zaváže reformní část společnosti, ale natolik rozzlobí většinu cizích profesorů a studentů, že ti v květnu téhož roku opouštějí Prahu a po celé Evropě nesou zvěst o „kacířské Praze, kacířském králi, kacířském království“.

Je třeba mít na paměti, že v té době ovládají politicko-náboženské spory zbraně ducha. Respektive teologie, která je královnou věd. Platí heslo: *Philosophia est ancilla theologiae* (Filozofie je služkou teologie). Antická, potažmo helénská filozofie, která od druhého století našeho letopočtu prostoupila původní židovskou zvěst o Ježíši z Nazareta, poskytla evropským vzdělavcům jazykové a intelektuální předpoklady k rozvíjení, vytváření a prohlubování na první pohled velmi složité scholastické „filozofie“.

Právě v její pasti uvízl Jan Hus. Jan Hus, tak jako jeho učitel Štěpán ze Znojma či jeho přítel Štěpán z Pálče, byl pilným učením anglického filozofického realisty Jana Viklefa. Jak naložit s jeho učením? Co vůbec obsahovalo za „kacířské ideje“? Je to těžké vysvětlit na několika řádcích, ale pokusme se o to.

Ještě v době vlády Karla IV. převažoval na špičkových univerzitách tzv. filozofický realismus, vycházející z myšlenky Platona a novoplatonismu, odolávající ataku nového směru, filozofického nominalismu, který se dovolával především idejí Aristotelových.

Zatímco filozofický realismus, velmi zjednodušeně řečeno, podceňuje jednotlivé věci a dává přednost idejím (obecninám, obecným pojmům), klade aristotelismus důraz na jednotliviny, konkrétní, smysly uchopitelné věci, včetně lidí.

**KLÍČEM K POCHOPENÍ
UČENÍ MISTRA JANA
HUSA JE JEHO VZTAH
K PRAVDĚ.**

Zatímco na exkluzivních evropských univerzitách začal v 15. století nakonec převládat moderní nominalismus, v Čechách zůstalo „vše při starém“. Husitská univerzitní revolta není vzpourou nových idejí, ale obhajobou starých, v podobě, jak je nastínil Angličan Viklef, jehož ideje na počátku 15. století pronikly do Čech (do Prahy).

Stručně řečeno, filozofičtí realisté, platonici, ano i ti čeští, kladou hlavní důraz na čistotu idejí, včetně dokonalosti Boha, jehož obrazem má být člověk mravně uvědomělý, přísný na sebe i na druhé, neodpouštějící hříchy sobě ani druhým.

Církev v té době „prodávala“ odpustky, stala se svatokupeckou, získání milosti Boží nabízela za hrst dukátů a grošů, neboť se cítila prostředníkem mezi člověkem a Kristem. Český filozofický realista, platonik, ozářený krásou, čistotou i přísností idejí Božích (a prvokřesťanské církve), pomalu ale jistě odsouvá stranou zkaženého prostředníka (církev, kněze, preláty a mnichy) a hodlá hledět užaslýma očima přímo do záře Božské milosti.

Jan Hus je uchvácen ideou čistého života, myšlenkou volající po návratu „ad fontes“ (k pramenům), k napodobování Ježíše Krista ve vši přísnosti, včetně toho, že pravý učeník Kristův trpí jako on. Církev římská, nevěstka satanova, v jejímž čele stojí nehodný papež (nehodní preláti), nemá právo udílet odpustky, ba co více, jejich obřady jsou zkažené, podávání svátostí (zejména eucharistie) z jejich rukou je neplatné. Tak pravily kostnické žaloby vůči Husovi, které mu předkládaly toto učení. Učil však Hus bludům?

Klíčem k pochopení učení mistra Jana Husa je jeho vztah k pravdě. Pravdou není to, co si myslím sám od sebe, ale to, co říká Bible. Pokud se dva komentátoři liší ve svém

PRAVDOU NENÍ TO, CO SI MYSLÍM SÁM OD SEBE, ALE TO, CO ŘÍKÁ BIBLE.

výkladu, musí rozhodnout autorita Tradice. Zde je třeba dovolávat se velkých církevních autorit a svatých učitelů církve. Ovšem, bylo běžné, že ve sporu o Písmo argumentoval Hus názory svatého Augustina nebo svatého Tomáše Akvinského, a jeho protivníci argumentovali také Augustinem a Tomášem. Co s tím? Pak rozhodne „vyšší karta“, tedy nejvyšší autorita, učitelský úřad církve. Může však o pravdě rozhodovat někdo, kdo je ve smrtelném hříchu? Papež, biskup, kněz?

V Kostnici stál Hus v jednom ze svých posledních slyšení před dvěma sty koncilními otci, kteří po něm požadovali, aby se zřekl bludů. Obviňovali jej z přepjaté predestinace, tedy z toho, že kladl příliš velký důraz na Boží vůli ve věci toho, kdo má být spasen, a kdo zatracen. Obviňovali jej z toho, že se v otázce eucharistie nedrží učení o transsubstanciaci, ale zavádí „viklefovské“ pojetí re-manence. Vinili jej z toho, že odmítal uznat platnost svátostí udělovaných nemravným kněžem. Na vše odpovídal: „Non teneo, non tenui“ – „Neučil jsem a neučím.“

Tehdy však stačilo „dva svědky slyšeti a pravdu zvěděti“. Když proti němu svědčili někteří jeho bývalí spolupracovníci (Štěpán z Pálče), uvěřili jim. A když ani to nestačilo k Husovu odsouzení, nejvyšší teolog koncilu, Gerson, rozhodl, že je třeba „jít po smyslu slov“ v některých z Husových spisů, např. v De Ecclesia. A Husovy, často skutečně ostré, formulace jeho soudci

interpretovali „viklefovsky“, což k odsouzení bohatě stačilo.

Hus tehdy svými názory předjímal vystoupení Martina Luthera a dalších reformátorů. Kladl velký důraz na četbu a výklad Písma svatého. Dovolával se Písma,

HUS KLADL VELKÝ DŮRAZ NA ČETBU A VÝKLAD PÍSM SVATÉHO.

jakož i práva, aby byl právě Písmem vyvrácen. Jenže zde platilo: Roma locuta causa finita. Řím promluvil, debata končí. Měla rozhodnout vyšší moc, koncil. A ten vycházel z prosté úvahy, že se dvě stě koncilních otců nemůže mýlit proti slovu jediného muže, třebaže člověka, jehož život byl po kněžské stránce čistý jako „padlý sníh“.

Hus se hájil tím, že pravda, tedy „dodržování Kristova zákona“, mravný život, dodržování Desatera a také bezmezná úcta k Ježíšovu výroku „Miluj Boha celým srdcem, myslí a duší a miluj bližního svého jako sebe samého“ mluví prostřednictvím toho, kdo podle ní žije.

„Po ovoci poznáte je,“ tvrdil Hus. Jeho soudce rozlítlo, že Husovi nemohli vytknout žádný skutečný hřích: nepil, neměl děti, konkubínu, neokrádal chudé, neměl obročí, nelhal. Proto jej obvinili z pýchy, neboť měl de facto tvrdit, že jen z něj mluví Duch svatý, neboť je mravný a svatý. A k jeho odsouzení prostě využili ostré či ne zcela teologicky zřetelné formulace, které jeho soudci „přečetli viklefovsky“.

Pravdou je, že již v té době církev učila, že bez ohledu na nemravnosti a nepravosti kléru Duch svatý církev neopouští, vládne v ní a skrze ni, neb hlavou církve je sám

Kristus, jehož viditelným, jediným a téměř neomylným zástupcem na zemi je papež (ale který?).

Papež, vicarius Christi

Hus namítal, že papež žijící ve smrtelném hříchu není pravým papežem a vysluhuje svátosti nehodným způsobem, totéž prelátí i kněží. Když mu Jean Charlier Gerson, pařížský rektor a elitní teolog, vytkl, že tím Hus jako Viklef devaluje svátosti a jejich svatost a účinnost podřizuje mravnosti kněží, Hus to odmítl.

JEHO SOUDCE ROZLÍTILO, ŽE HUSOVI NEMOHLI VYTKNOUT ŽÁDNÝ SKUTEČNÝ HŘÍCH.

nedobrému stavu tehdejší církve byl jeho požadavek oprávněný.

Skutečnost, že za tuto pravdu zemřel, z něj učinila velkého člověka (téměř světce) v očích jeho stoupenců a zatvrzelého kacíře v očích jeho soudců. Husovo učení, jež v různých obměnách v Čechách drželo své pozice a prostřednictvím husitského hnutí, učení Chelčického, Komenského, ano i Tomáše Garrigue Masaryka, má svoji platnost i dnes, ve světě 21. století, který je v mnoha ohledech dále, než byl středověk.

Přes humanizaci společnosti, důrazy na základní lidská práva, uvědomování si nutnosti řešit ekonomické i ekologické problémy zůstává stále aktuální osobní požadavek „být pravdivým“. V maximální možné míře

Hus byl příliš dobrým a realistickým pastýřem a věděl, že pokud by nemravný kněz vysluhoval lidu svátosti (eucharistie) a ty by byly díky jeho nemravnosti neplatné, byli by potrestáni vlastně lidé (věřící). Tak daleko Hus nešel. Pouze žádal, aby ti, kteří jsou ve stávajícím hříchu smrtelném, činili pokání, napravili se, a pokud tak nečiní, byli odvoláni (např. papež). To byl velký úder proti stávajícímu pevnému pořádku světa.

Když Hus naznačí, že věřící nemusi poslouchat nemravného kněze (papeže) a šlechtice (císaře), dá tím do ruky zbraň svým budoucím, skutečně radikálním nástupcům, zejména husitům z řad Žižkových „táborských“ (sirotků), pražským stoupencům Jana Želivského či nekompromisním a do krajnosti jdoucím rušitelům všeho posvátného (Martínek Húska).

Husovo „Miluj pravdu, mluv pravdu, braň pravdu až do smrti“ bylo faktickým, důrazným a nekompromisním požadavkem dodržovat Kristův zákon. Tváří v tvář

**I V DNEŠNÍ DOBĚ
ZŮSTÁVÁ STÁLE
AKTUÁLNÍ HUSŮV
OSOBNÍ POŽADAVEK
„BÝT PRAVDIVÝM“.**

žít z milosti Boží v duchu Kristova evangelia. Tam, kde se nám to daří, je třeba Bohu děkovat. Tam, kde selháváme, je třeba činit pokání.

Martin Chadima je český teolog, filozof, středoškolský a vysokoškolský pedagog a duchovní.

PSYCHOTERAPII

Stanislav Slamka nabízí všem věkovým skupinám psychotherapeutické služby. Pomoc dětem poskytuje formou hry, nabízí i individuální pomoc a párovou terapii nejen partnerským párům, ale i pro vzájemné vztahy (rodič/dítě, pracovní kolektivy).

Pravda a nepravda, nebo dokonce lež, jsou věci, se kterými se denně setkáváme. Jaká je pro tebe vlastně definice pravdy?

Z mého pohledu hodně záleží na kontextu. Filozof se bude na pravdu dívat trochu jinak než soudce nebo vědec. V mé terapeutické práci je pravda aktuální skutečností uvnitř člověka. Jednoduše, co se v klientovi odehrává tady a teď.

A co když to, co tvůj klient uvnitř autenticky prožívá, není vlastně reálné, je to nějaká jeho projekce, není to ve skutečnosti pravdivé?

Pokud to prožívá, je to reálné. Ač se to vnějšímu pozorovateli může zdát zvláštní, na úrovni pocitů nebo názorů je toto prožívání součástí jeho skutečnosti. Je to jeho aktuální pravda v jeho světě. A já to chci respektovat a důvěřovat mu.

Může se tedy stát, že ta pravda, kterou člověk autenticky prožívá, mu vlastně ubližuje? Nebo je to tak, že pokud je autentický, tak je to pravé, a vlastně v pořádku?

Pokud jde člověk do terapie dobrovolně, většinou tuší, že nezná celou pravdu, ale chce ji poznat. Často má představu, kde by chtěl být, ale není „tam“. Díky své aktuální autenticitě trpí a hledá úlevu. Ale pokusit se být autentický co nejvíce, přiznat aktuální pravdu, byť je neestetická, nekorektní, vulgární, nemorální atd., to je nějakým způsobem prospěšné.

To znamená, že taková přiznaná pravda může být něco jako výchozí bod, začátek.

Přesně tak. Říct si: „Teď jsem tady, takhle to se mnou je“, je přijetím aktuální situace nebo pravdy. Může to být začátek nové cesty. V terapii dostává člověk prostor podívat se někam, kam zatím neměl možnost nebo odvahu se podívat. Může jít hlouběji a porozumět doposud skrytým skutečnostem, prožít nějakou emoci. A tato nová pravda může být uzdravující.

To by ale znamenalo, že pravda je vždy subjektivní. Nebo existuje něco jako objektivní pravda? Mohou se přece potkat dva lidé, kteří mají svoji subjektivní pravdu, ale ta je zcela opačná a protichůdná.

Pravda v člověku tady a teď je vždycky subjektivní. Proto je tak proměnlivá. V danou chvíli ale ve srovnání s nějakým konceptem pravdy – obecné, konvenční, vyznavačské – může být více nebo méně v souladu. Pak, když se potkají dva lidé se svou pravdou tady a teď, a přitom se vztahují k nějakému širšímu pojetí pravdy, se jejich pohledy mohou velmi lišit.

Úžasné je, když jsou tito dva lidé schopni si naslouchat, pochopit se a akceptovat.

POKUD JDE ČLOVĚK DO TERAPIE DOBROVOLNĚ, VĚTŠINOU TUŠÍ, ŽE NEZNÁ CELOU PRAVDU, ALE CHCE JI POZNAT.

V terapeutickém rámci se o toto pochopení a akceptaci maximálně snaží terapeut vůči klientovi. Díky tomu si může klient utřídit své myšlenky a nějakou skutečnost o sobě. Tím se mění i jeho pochopení pravdy o sobě.

Pojďme to tedy shrnout. Pro klienta je dobré, když si uvědomí i nějakou dílčí skutečnost, nějakou aktuální autenticitu. Už tím se dostává do souladu sám se sebou. A z tohoto bodu se vydává na další etapu sebepoznání a poznání širší pravdy o sobě.

Ano, je to tak.

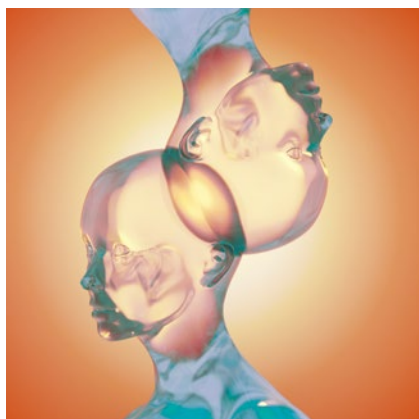
Kudy tedy vede jeho cesta dál?

Klient přichází ve stavu inkongruence, to znamená ve stavu vnitřního nesouladu, toho nepoznání sama sebe. Nerozumí sám sobě, svému prožívání. Cítí, že není něco v pořádku. Terapeut se snaží vytvořit takové prostředí a podmínky, aby klientovi napomohl k tomuto sebepoznání a vnitřnímu souladu dojít. Opravdu se to dá nazvat cestou po klientově světě, na kterou se vydávají společně. Terapeut je vnímavým, citlivým, respektujícím návštěvníkem. Klient je průvodce, který se díky podpoře společníka učí orientovat v teritoriu svého světa a díky

této výpravě zjišťuje o sobě nové skutečnosti. Takže je to cesta objevování, poznávání a uklízení. Jenže otevřít některé věci je riskantní, protože se člověk může potkat s nepříjemnou skutečností. K některým rozhodnutím nebo přiznáním je potřeba dozrát. A toto si určuje klient sám.

Když klient přichází v tom nesouladu, chce častěji poznat, jak to s ním je, nebo se spíše chce zbavit toho, co jej bolí? Poznání není někdy úplně příjemné, jak jsi řekl.

Je tolik věcí, které ho mohou sužovat. Může to být potřeba zbavit se bolesti, nejistoty, strachu, úzkosti, prudkého hněvu, zlovyku, závislosti... Prostě mu není dobře a často nemusí ani vědět, proč se mu „to“ děje, kde se „to“ v něm bere a co s „tím“. A samozřejmě to nevím ani já. Povídáme si o tom, společně nasloucháme jeho myšlenkám i emocím a pozvolna – každý má své tempo, u někomu se to dá počítat na hodiny, u někoho na roky – se rozplétají uzly, zapadají puzzle, dešifrují se vzorce. Čím více se klient setkává sám se sebou, tím více dochází k sebepoznání a k ujasňování si, o co jde, co potřebuje, co v nové skutečnosti chce.

**ČÍM VÍCE SE KLIENT
SETKÁVÁ SÁM
SE SEBOU, TÍM
VÍCE DOCHÁZÍ
K SEBEPOZNÁNÍ.**

A co když třeba řekne: „Já už nechci jít hlouběji, už to raději necháme.“ Co pak?

S jedním klientem jsme mluvili o něčem citlivém v jeho nitru, co bylo na odlehlém místě, jakoby za zdi. Ve zdi byly dveře a my se k nim opakovaně vraceli. Lákalo ho je otevřít, ale silnější bylo to neudělat. A tak to i zůstalo. Já to respektoval.

A terapeut je ten, kdo pomáhá otevřít dveře, anebo ten, kdo pomáhá mít odvahu otevřít dveře?

V tom mém terapeutickém směru stojíme u dveří a terapeut tam pouze je. A pokud klient říká: „mám z toho strach“, pak mu dávám najevo, že respektuji ten strach. Pokud se klient odhodlá vejít, jsem připraven zde pro něj být a nést to s ním. To znamená, že ani nepomáhám otevřít, ani nedávám odvahu. Nemotivuji. Pouze jsem. Věřím v úsudek klienta, protože na něm je tíha zodpovědnosti za toto rozhodnutí.

To ale znamená, že se ten člověk nemusí nikdy dozvědět pravdu.

Ano, to se může stát. Každopádně ho nebudu tlačit. Nemohu tušit, co se mu všechno v životě stalo a co mu brání ty dveře otevřít. Co všechno je ve hře. Jsou lidé, kteří řeknou: „Já totiž vím, kolik bolesti je za těmi dveřmi, proto je nechci otevřít. Už to nechci znovu prožívat.“ Prostě teď ne. Možná nikdy ne. Moc si přeji, aby ten člověk cítil, že má mou plnou důvěru.

Někdy totiž nejde o pravdu, ale o úlevu, nebo o vztah a důvěru. Nebo o prožití nějaké emoce. A když se to stane, to, co je za dveřmi, už nemusí být tak podstatné.

Je pro člověka dobré, aby měl odvahu dojít až na konec cesty, nebo jen stačí to: „Tak toto jsme vyřešili, dostali se do souladu a už se mi dál nechce“?

Věřím, že je dobré zajít co nejdál. Já osobně aktuálně prožívám velice pozitivní období života. Těžké záležitosti pominuly a těším se z každodennosti. Ale občas se ve mně ozvou tiché tóny emocí, které mě upozorní, že je tam něco, co neznám, a vnímám, že to není v pořádku. Nejsem schopen to vyřešit, ale mám naději, že pozorováním a čekáním časem zjistím, o co jde, a pak uvidím, co dál.

Ale ještě k té druhé části otázky. Stalo se mi, že jsme s klientem procházeli jakoby temným údolím, a když jsme vyšli na pomyslnou horu, na místo zalité sluncem, tak řekl: „Už vlastně nemám o čem mluvit.“ A i když zůstala temná témata, která by

MOC SI PŘEJI, ABY
KLIENT CÍTIL, ŽE MÁ
MOU PLNOU DŮVĚRU.

z mého pohledu bylo dobré otevřít, tak v téhle chvíli už o to nestál. Nepotřeboval to. Bylo mu prostě dobře a dál půjde sám. Ale možná jednou budou ta témata na něj náležat nebo si je bude prostě chtít otevřít, a pak se k nim třeba vrátí.

Lžou si lidé často?

Nevím. Jen vnímám, že se jako lidé nacházíme více nebo méně ve stavu inkongruence, tedy vnitřním nesouladu. Někdy to nevnímáme, někdy si to možná nechceme připustit, tak to popíráme. Někdy možná nechceme, aby to bylo zřejmé navenek. Ukrýváme strach, nejistotu, neznalost, bolest.

Lež mi zní strašně tvrdě. Je v tom jakýsi soud. Kolik lidí dostalo v dětství takovou lekci, že v boji o přežití museli potlačit sami

sebe. Jejich sebepojetí je tak vzdáleno od jejich skutečného obrazu. Jak je pro mnohé těžké uvěřit, že by mohli být někým jiným, než jim bylo vsugerováno. V jistém smyslu – generativně – tedy všichni zřejmě žijeme ve lži o sobě samých. Ale často to ani nevíme anebo to jen tušíme.

My si povídáme o pravdě a v Bibli je verš: „Poznáte pravdu a pravda vás osvobodí.“ Jak to chápeš z pohledu psychoterapie a jak z pohledu Bible?

Někdo kdysi řekl: „Dejte lidem fakta, a oni budou schopní se rozhodovat.“ Být kompetentní se rozhodnout pro mě znamená být svobodný.

Já osobně věřím, že Bible píše i o skutečnostech, které nepochází z tohoto světa. Nabízí nám pohled na mnohem širší realitu, než jak ji můžeme vnímat z naší pozemské perspektivy. A díky této optice věci najednou vypadají jinak. Vidím nový kontext, nové souvislosti, novou logiku, ve kterých mi život dává hlubší smysl a nabízí mi také širší škálu možností pro rozhodování. Díky tomu se cítím mnohem spokojenější a svobodnější.

No a v té terapeutické rovině přesně platí, že sebepoznání vede ke stále větší svobodě. A nejen to.

Jakmile se člověk dostává do souladu sám se sebou, pozoruji zajímavý jev – vždy se nějakým způsobem stává hlavním tématem láska. Láska k sobě, k dětem, k partnerovi, k rodičům. Vnímám, že se zde neustále objevuje touha dát tyto vztahy do pořádku. Jako by tento jev poukazoval na naše lidské základní továrenské nastavení, které odkazuje k nějaké objektivní pravdě.

V tomto bodě se pro mě osobně oba kontexty – biblický i terapeutický – setkávají.

Je zajímavé se zamyslet, co vlastně člověk vede k tomu, aby šel do terapie, co ho pudí, aby sám se sebou něco dělal. Myslím, že je to něco hluboko v nás, nebo ještě něco za tím, kde cítíme, že nejsme v souladu s řádem světa, s řádem stvoření, a to v nás budí touhu to napravit. Někdy ten nesoulad cítíme jako bolest, nepohodu, a tu chceme odstranit.

Mezi pravdou a lží je velká škála šedých odstínů. My jsme mluvili o pravdě a lži, ale to nemusí být tak vyhraněné, některé věci jsou jen trochu zašedlé, zabarvené. Jak to do toho zapadá?

V terapii jsem se ještě s touto ilustrací barev nesetkal. Také mi není blízke mluvit o kontrastu pravda a lež. Blíží se mi ilustrace rezonance nebo ladění. Ladí, neladí? Je to ono, není to ono? Při hledání vnitřního souladu – jestli sám se sebou, nebo s nějakou vnější situací anebo s širší realitou – člověk nějak intuitivně „ví“ a má potenciál dojít k tomu, jak to je, k té potřebné pravdě.

Z mého pohledu všichni ustavičně žijeme v různých domněnkách a během života je nahodile nebo cíleně upravujeme podle nového poznání. Babička něco říkala, já jsem to vzal jako pravdu, ale nakonec se ukázalo, že to tak není. Řídil jsem se nějakým filozofickým konceptem, nějakou idejí, ale časem se ukázalo, že je něco lepšího. Zkoušíme a ověřujeme, ale také opouštíme nebo přijímáme malé i velké koncepty, myšlenky, pravdy. Pořád s tím nějak pracujeme.

A je to špatně, když se mýlím?

Obávám se, že hodně dětí ve škole by na tuto otázku odpovědělo: „Ano.“ Žel, mýlit se, udělat chybu, pro ně může znamenat průšvih. Dostanou „špatnou“ známku, spolužáci se jim možná vysmějí, rodiče jim dají sodu.

PRŮBĚŽNÁ „PRÁCE“ NA SVÉM VLASTNÍM NITRU JE NEZBYTNÁ.

Jsem přesvědčen, že v bezpečném světě, když někdo zjistí, že se mýlil, úplně přirozeně tíhne k aktualizaci. Ale v nebezpečném světě, plném hodnocení, nálepkování, posuzování a trestů, je to složitější.

Obecně si myslím, že když už přijde to zjištění: „Aha, je to jinak“, tak nějak automaticky se v nás změní pohled na danou věc. Ale například vnitřní pocit ohrožení nebo strach z vnějšího nebezpečí nám mohou překážet, abychom to přiznali. Samozřejmě záleží na tom, o co se jedná, ale podívat se pravdě do očí někdy může být velice těžké i samému před sebou. A jak těžké to může být, čelit pravdě před druhými! Je to, jako bezbranně stát obnažený, vydán napospas nepředvídatelným soudcům.

Zažíváš to i v terapii?

Když přijdeme k lékaři a slyšíme: „Svlékněte se“, většinou zřejmě poslechneme, i když přitom pocítujeme jistý diskomfort. V psychoterapii je tohle nepředstavitelné. Odhalit svou nedokonalost, své chyby, své nejistoty a strachy, svou nemohoucnost nebo ztracenost, to nejde na povel. Je to velice intimní zóna. „Mohu ti důvěřovat? Neublížíš mi?“ To je něco, co se často nevyřkne, ale je to po každé v pozadí. A já cítím, jak je to vše křehké a mohu to zničit jedním slovem.

A vlastně toužím důvěru klienta nezklamat. Naopak, chci mu na tomto světě vytvořit místo, možná pro něj jediné na světě, kde v bezpečí bude moci říct tu důležitou pravdu

a nic se mu nestane. A nejenom to. Setká se i s mou snahou porozumět mu a s mou důvěrou v ty jeho vnitřní síly, které ho pudily přijít a mluvit a hledat a třeba mu dají odvahu i jednat.

A ještě poslední otázka: Potřebuje psychoterapeut psychoterapii?

Já myslím, že ji potřebuje každý člověk, ale psychoterapeut v první řadě. Ten ji má povinně. Musí to znát i z druhé strany, z pozice klienta. A navíc, tím pracovním nástrojem, který terapie užívá, je vlastně on sám. Můj vnitřní nesoulad, má nezpracovaná témata mohou překážet ve schopnosti být zde cele pro druhého člověka a také být schopen ho bezpodmínečně přijímat. Proto průběžná „práce“ na svém vlastním nitru je nezbytná. Je hezké to vidět i v terapeutické obci, kde si kolega kolegovi vzájemně pomohou.

Moc děkuji za rozhovor.

Jan Libotovský

George Orwell ve své nesmrtelné knize „1984“ představuje děsivou vizi společnosti, kde se pravda neustále přetváří podle potřeb vládnoucího režimu. Ačkoli jde o literární fikci, tento obraz je denním chlebem v mnoha totalitních systémech po celém světě. Nejenže se s pravdou manipuluje, ale je přímo křivena, aby sloužila k udržení moci a potlačení jakéhokoli nesouhlasu. Ti, kdo se odváží hledat pravdu, často končí v žaláři, nebo ještě hůře – na popravišti.

Autor: FM

Totalitní režimy využívají celou řadu technik k ohýbání pravdy. Patří mezi ně tvrdá cenzura, rozsáhlé indoktrinační kampaně, šíření dezinformací a přepisování historie. Státní kontrola nad médií je absolutní; redakce se stávají nástroji propagandy, jejichž úkolem je formovat veřejné mínění ve prospěch režimu. Informační embargo zajišťuje, že obyvatelstvo není vystaveno žádným nepohodlným informacím, a jakýkoli pokus o nesouhlas je tvrdě potlačen represivními opatřeními. Role novinářů je drasticky omezena – jsou neustále sledováni a nuceni šířit pouze státem schválené informace.

„Nezávislé zpravodajství v žádném totalitním režimu, ať už je to Severní Korea, Čína, Rusko nebo Eritrea, neexistuje. Třeba v Číně je kontrola v každé zpravodajské

ŽIVOT VE LŽI. JAK TOTALITNÍ REŽIMY UDRŽUJÍ MOC

organizaci absolutní. Nad ní je pak ještě výbor komunistické strany, který rozhoduje úplně o všem,“ vzpomíná bývalý zahraniční zpravodaj České televize (ČT) Tomáš Etzler a pokračuje: „Měl jsem kamarády, kteří pracovali pro čínská média a říkali, že ráno přijdou do práce, zapnou si počítač a první, co vidí, je seznam slov, která ten den nesmí používat, jaká data nesmí připomínat nebo jaká jména nesmí vyslovit.“ V Číně se dokonce tamní redaktoři titulují jako „dělníci propagandy“.

Ať už se novinář rozhodne pro službu totalitnímu režimu z kariérních, či finančních důvodů, má strach a je do této služby natlačen, nebo jen ideologii věří, občas se v podobně nesvobodných státech najdou i tací, kteří plavou proti proudu a snaží se odkrývat pravdu. Tento typ žurnalistů bychom však v dnešní Číně hledali marně. „Když jsem v prvním desetiletí tohoto století přijel pracovat do Číny, občas se v některých provinciích našli odvážní novináři, kteří se snažili o nezávislou pravdivou novinářinu. To už je ale pryč. Všichni jsou buď ve vězení, po smrti nebo se to prostě jen bojí dělat. Jakákoliv nezávislá žurnalistika se tam velice brutálně trestá,“ popisuje Etzler, který byl v Číně sám třiadvacetkrát zatčen. Novináři, kteří se

v těchto režimech odváží vydávat pravdivé, ale nepohodlné informace, riskují všemožné formy perzekuce – od ekonomických tlaků včetně vyhazovů přes zastrašování a výhrůžky jim i jejich rodinám až po dlouholeté věznění, fyzické útoky, únosy a tresty smrti.

„Zahraniční novináře sice tolerují, aby nevypadali jako Severní Korea, ale dělají vše pro to, aby jim práci znemožnili – od zatýkání a odposlechů až po zabavování materiálů. Situace se od roku 2014, kdy jsem z Číny odešel, ještě zhoršila a nezávislá žurnalistika je dnes v Číně téměř nemožná,“ vypráví bývalý zpravodaj ČT. Mnozí by si mohli pomyslet, že v době internetu se o informování budou zasazovat alespoň blogéři, ani to však není pravdou. „Nezávislí blogéři se věnují módě či jídlu a k tématům z politiky, lidským právům nebo čistotě ovzduší a půdy si netroufnou ani přiblížit,“ uvádí.

VŠICHNI NEZÁVISLÍ
NOVINÁŘI JSOU BUĎ
VE VĚZENÍ, PO SMRTI,
NEBO SE TO PROSTĚ
JEN BOJÍ DĚLAT.

Na různých ovšem nemají ustláno ani ti, kdo by se k pravdivým informacím rádi dostali. „Vyhledávat jakékoli nezávislé zprávy je pro Číňany velmi riskantní. Internet je tam velice efektivně kontrolován, mají velkou čínskou ‚firewall‘, přes kterou je těžké se dostat. Používají sice VPN (*virtuální privátní síť, pozn. redakce*), ale i ty často úřady blokují, a když jim třeba v metru policie prohledá telefon a zjistí, že člověk používá VPN, tak ho sice nezatknou, ale dají mu pokutu a hodně mu spadne sociální kredit v jejich

systému, což je pro ně velký problém,“ doplňuje Tomáš Etzler.

Mnoha občanům totalitního státu však často centrálně řízené zpravodajství vlastně ani nevádí. Český průvodce, jenž několik let působil v čínské provincii Sin-ťiang, z bezpečnostních důvodů si ale nepřeje být jmenován, vysvětluje: „Čína nevede lidi k samostatnému myšlení – nejen v politice, ale ani v jiných oblastech. Jsou šikovní v získávání informací odjinud, což vidíme například

v kopírování západních produktů, ale zaostávají v kreativitě a přemýšlení.“ Tento turistický vůdce dále vysvětluje, že ideologická indoktrinace – komunistická a hlavně také nacionalistická – začíná už u malých dětí a pokračuje během celé školní docházky: „Děti v podstatě nemají dětství. Od chvíle, kdy nastoupí ke vzdělávání, jsou buď ve škole, učí se samostatně, nebo spí. Čínské úřady používají různé techniky, jimiž dětem ty ideologické věci vtlačují do hlavy.“

Tyto názory jsou pak hluboko zakořeněny v myslích lidí a častokrát ani nepřemýšlejí o žádných alternativách. „Když byl v roce 2016 do Sin-ťiang, kde žije převážně menšinové ujgurské etnikum, jmenován nový guvernér, během krátké doby nechal zřídit každých tři sta metrů policejní stanice, z nichž nechal pouštět dokola jednu dětskou písničku. V ní zaznívaly komunistické hodnoty a člověku se záhy vryla pod kůži. Děti na tu písničku také tancovaly v hodinách tělocviku, aby se jim dostala do hlav mnohem hlouběji,“ popisuje turistický vůdce a doplňuje, že po krátké době tuto skladbu doplnila další píseň i naučná videa.

Zrovna ve zmíněném Sin-ťiang, kde mj. existují převýchovné tábory a na Ujgurech je podle mnoha zdrojů prováděna genocida, je situace patrně nejhorší. „Sledování státních médií, včetně TikToku, textových zpráv, které každé ráno lidé dostávají od úřadů, je povinné,“ říká český průvodce. Ve většině jiných provincií sice nejsou pravidla tak přísná, i tak ale vláda svá média propaguje. Čína před lety nastavila sociální kreditní

systém, který hodnotí chování jejich občanů, a přístup k některým službám může být ovlivněn právě tím, jaký obsah místní konzumují. Z tohoto systému navíc v dnešní době není úniku. V Číně je totiž povinností vlastnit chytrý telefon a veškeré úkony dělat na něm. Na základě toho jsou pak lidé úředníky hodnoceni, a když jsou vzorní, mají mnohem lepší podmínky pro život. „Pro obyčejné Číňany je vlastně výhodnější být takto transparentní,“ dodává průvodce.

Pokud si lidé vzájemně věří, což by byla v čínském případě kapitola sama o sobě, sdělují si informace mezi čtyřma očima. „Nicméně i tato šuška je rok od roku rizikovější, protože mohou být odposlouchávání i v momentech, kdy jen mají mobilní telefon u sebe. Úřady jsou velmi přísné. Někteří lidé skončili ve vězení za návštěvu webové stránky, která byla o několik let později zakázána,“ vzpomíná turistický vůdce příběh ze Sin-tiangu.

Mohlo by se zdát, že život v prostředí, kde člověk neustále potlačuje své skutečné názory a pocity, je vlastně velmi stresující a psychicky náročný. To ale nemusí odpovídat realitě. „Spousta lidí je v tom systému spokojená. Vyrůstali tam, pohybují se v tom od malička a jsou hrdí nacionalisté. Pokud jim nezáleží na pravdě, jsou ochotní ohnout hřbet a neorientují se na věci, které jsou pro

SLEDOVÁNÍ
STÁTNÍCH MÉDIÍ,
VČETNĚ TIKTOKU,
TEXTOVÝCH ZPRÁV,
KTERÉ KAŽDÉ RÁNO
LIDÉ DOSTÁVAJÍ OD
ÚŘADŮ, JE POVINNÉ.

stát nebezpečné – třeba osobní rozvoj – tak asi mohou žít velmi spokojeně,“ zamýšlí se tento průvodce s tím, že Číňané jsou dnes velmi hrdí na to, kým jsou. Hodnotí druhé podle kritéria, „na kolik nám může být ten někdo užitečný“.

Odpověď na otázku, zda běžný Číňan chce pravdu, je tak vlastně velmi komplikovaná. „Stamiliony lidí nevědí, že žijí ve lži a že jsou obětí propagandy. Žijí v naprostě iluzorním světě. Mnozí další budou raději žít v takovém systému, než aby se u nich opakovalo to, k čemu došlo nedávno v Sýrii. Tam se pokusili o demokracii a skončili v občanské válce. Bojí se, že by mohli skončit stejně. Radši žijí v nesvobodě, ale v jakž takž stabilní zemi,“ říká Tomáš Etzler a pokračuje: „Pravda je v Číně naprostým luxusem. Když se ho pokusíte dosáhnout, můžete za to velice tvrdě zaplatit. Komunisté vyvolali ve společnosti obrovský strach. Většina obyvatel se bojí mluvit, být otevřená nebo říkat, co si skutečně myslí.“

„Část Číňanů si je vědoma, že žije ve lži a pokrytectví. Jsou tam rozhodně i lidé, kteří se tím trápí a mezi svými známými říkají pravdu. Zároveň jsem z místních vnímal naprostou rezignaci ve snaze něco změnit. Ale věřím, že jsou na určitých stupních autorit i lidé, kteří svědomí mají

a v rámci svých možností se snaží pomáhat," vzpomíná na život v Číně český průvodce. „Během 90. výročí založení komunistické strany jsem se bavil s mladými lidmi z bohatých čtvrtí. Ptal jsem se jich, jestli to sledují, a oni odpověděli, že je to vůbec nezajímá. Říkají, že v Číně jsou dva světy – oni a my. My jim dáme pokoj a ať i oni nám dají pokoj. Ať nás nechají vydělávat, ať nás nechají cestovat. My nic jiného nechceme. Myslím, že lidé mají zájem o pravdu, jen nejsou ochotni za ni bojovat, protože viděli, co se stalo v roce 1989 (*masakr na náměstí Nebeského klidu, pozn. redakce*),“ nabízí vhled do myšlení části Číňanů Tomáš Etzler.

Přístup k nezávislým informacím by v čínské společnosti mohl způsobit velkou proměnu, tamní vláda si ale dává pozor, aby k tomu ani nepřímou nenapomohla. „Venkov je velmi nevzdělaný a přestože čínská centrální vláda má peníze na školy a učitele, nic s tím nedělá. Nevzdělání se totiž kontrolují

jednodušeji než vzdělání. Čínští komunisté se tak nejvíce bojí střední třídy, protože je vzdělaná. Sociální a jiné nepokoje na venkově je zatím schopna potlačit, ale když se jim masově vzbouří střední třída ve městech, bude to mnohem horší,“ myslí si bývalý asijský zpravodaj ČT a pokračuje: „Čím více pravdy budou znát a čím více se budou pokoušet žít v pravdě, tím budou pro komunistickou stranu nebezpečnější. Čínská vláda se pravdy velmi bojí, vytvořili takový orwellovský svět lži, protože vědí, že pravda je proti nim.“

Je možné, že tato nesvoboda jednou skončí a tato země se otevře světu a umožní přístup k informacím. Současný stav ovšem v mnoha ohledech působí jako orwellovská noční můra, kde je každý náznak pravdy potlačen a společnost zůstává ve stavu permanentní kontroly a manipulace.

Tomáš Etzler je bývalý český novinář, který v letech 2007 až 2010 působil jako stálý zpravodaj České televize v Číně a v letech 2010 až 2014 pracoval z Hongkongu. Je prvním Čechem oceněným cenou Emmy, kterou získal jako člen produkčního týmu CNN za testování satelitního přenosu dat.

ZNEPOKOJIVÉ TOUHY ČECHŮ A SLOVÁKŮ

Nedávná zjištění z reportu GLOBSEC Trends 2024 odhalují znepokojivé touhy lidí žijících ve střední Evropě, zejména mezi Čechy a Slováky. Přestože oba národy žijí desítky let v demokratických systémech, významná část populace si umí představit návrat k totalitnímu režimu.

Až 33 % Čechů a 36 % Slováků si umí představit, že by totalitní systém bez pravidelných voleb byl vhodnou formou vlády v jejich zemích. Tento postoj odhaluje frustraci z fungování současných demokratických institucí, zejména na Slovensku, kde se zvyšuje rozčarování z politické nestability a ekonomického stavu. I když 69 % Slováků by takový režim odmítlo, u části populace se objevuje touha po silné, centralizované autoritě.

Ani Češi, kteří mají podobně jako Slováci nepříjemné zkušenosti s autoritářskými režimy, nejsou imunní vůči tomuto trendu. Ačkoli 65 % Čechů odmítá myšlenku totalitního systému, třetina populace by si jeho návrat dokázala představit. Zároveň však 93 % respondentů uznává důležitost života v liberální demokracii, kde jsou chráněna individuální práva a svobody. Podpora NATO (82 % v ČR, 69 % na Slovensku) a EU (71 % v ČR,

72 % na Slovensku) zůstává silná, přestože roste nostalgie po stabilní, i když represivní, minulosti.

Pro srovnání – v Estonsku a Lotyšsku, které byly součástí totalitního Sovětského svazu, by zavedení totalitního režimu přivítalo pouze 5 až 8 % populace. V Polsku, které má také zkušenost s totalitní minulostí, je to 17 %, v Maďarsku a Litvě 10, respektive 8 %.

Tato data ukazují, že nárůst nostalgie po autoritářství nemusí být jen odrazem minulých zkušeností, ale také reakcí na současné obavy a ekonomické problémy. Zjištění z GLOBSEC Trends 2024 by měla sloužit jako zdvižený prst pro politiky a občanskou společnost ve střední Evropě. Navíc se ukazuje jako nezbytné hledat cesty, jak zabránit dalšímu šíření těchto tendencí.

V PASTI OBĚTI

NEZŮSTAT

„Bůh byl jediný opěrný bod, který nám umožnil hrůzu smrti našeho syna přežít. Věřili jsme, že se vše děje, jak má, a měli naději, že vše dopadne dobře. Nic na naší víře a naději nezměnil ani konec příběhu, který nedopadl podle našich představ,“ říká zakladatel nadačního fondu Úsměv nejen pro Kryštofa a otec zesnulého Kryštofa Jakuba pan Tibor Abel. Společně s manželkou Marií nadační fond založili v březnu roku 2021 na základě vlastní trpké zkušenosti se synovým osteosarkomem – zhoubným kostním nádorem.

Syn Abelových a můj kamarád Kryštof Jakub zemřel ve 22 letech po více než dvouletém boji s nemocí. Navštěvoval jsem jej v nemocnici a poznal jsem v něm statečného, citlivého a obdivuhodného chlapce. Když mu bylo 11 let, rozhodl se ke křtu a já měl jako duchovní přednost tento obřad vykonat. Nejen o práci v nadačním fondu jsem hovořil s jeho otcem Tiborem Abelem.

Tibore, je dneska něco, z čeho máš radost?

Obrovskou radost mi dělá naše práce, která se stala naší službou a posláním. Pomáháme onkologicky nemocným lidem a jejich blízkým zorientovat se v celé té těžké situaci, poskytujeme jim veškeré sociální poradenství, zabezpečujeme psychiatrickou, psychologickou i psychoterapeutickou pomoc, finančně je podporujeme a prostě jsme v tom s nimi. Přestože nám zemřel syn, děláme velmi těžkou práci a máme nejméně peněz, co jsme kdy v životě měli, jsme nejšťastnější, co jsme kdy byli. Kromě toho mě moc těší sport, procházky v přírodě, četba i občasná kultura.

Co bys poradil lidem, kteří jako vy prožívají bolestnou ztrátu?

Nezústat v obrovské a chytlavé pasti oběti. Je to opravdu velice nebezpečné a lákavé. Jste zdrcení, zoufalí, osamělí a máte pocit, že je vaše právo stále a stále opakovat, jak hrozné, strašné a šílené je to, co se vám stalo. Je nutné s takovými myšlenkami vůbec nezačít, nebo si velice brzy říci stop a dost, což se nám díky Boží milosti povedlo. Do té hluboké pasti jsme nespádli a šli vstříc dalšímu životu.

PŘESTOŽE NÁM
ZEMŘEL SYN,
DĚLÁME VELMI
TĚŽKOU PRÁCI
A MÁME NEJMÉNĚ
PENĚŽ, CO JSME
KDY V ŽIVOTĚ
MĚLI, JSME
NEJŠŤASTNĚJŠÍ, CO
JSME KDY BYLI.

Jaký byl Jakub?

Byl bytostí se srdcem široce otevřeným pomáhat, laskavý, trpělivý a vstřícný, velmi noblesní a kamarádský. Byl pracovitý, samostatný, houževnatý a vytrvalý. Doma, ve škole i ve sportu, který miloval. Od základní školy se přes fotbal, tenis a basketbal dostal k florbalu, kde zakotvil do dospělosti. Klub FBC Liberec byl jeho obrovskou láskou a vášní. Měl neuvěřitelně silný vztah k Bohu. On věřil celým svým srdcem. Pamatuješ, jak rád už jako devítiletý chodil na bohoslužby a zapojoval se do nich? Nejdříve v Praze na Smíchově a poté v Liberci. Dokonce mi tehdy řekl, jestli vím, že jsem jeho až druhý táta. První prý je Bůh. Hodně jsme si o tom povídali. Rád cestoval, ať už s námi, nebo následně s kamarády. Velmi ho zajímalo sport, jazyky i historie, a to se také odrazilo i na výběru školy. Studoval vysokou školu ekonomickou, mezinárodní teritoriální vztahy. Přestože měl po prvním roce už velké zdravotní potíže, došel až do třetího ročníku, a dokonce začal psát i bakalářskou práci. Zemřel nám 4. listopadu 2020 v náručí.

Byli jsme u něho my s manželkou a jeho dívka Tinka.

Jak se Jakub dostal k víře?

Prvním věřícím v naší rodině jsem se stal já. Boha jsem poznal v téměř čtyřiceti letech. Kamarád, bývalý kazatel, mě asi rok postupně a trpělivě provázel studiem Bible. Jeho vedení bylo zakončeno absolutní vírou. Hledal jsem církev, kde bych mohl aktivně Bohu sloužit a zároveň trvale studovat Bibli. Moje kamarádka Iveta Blahová, také křesťanka, mě poslala za adventistickým kazatelem Samuelem Vaňkem. Ten se mě okamžitě ujal a hned první sobotu jsem absolvoval svou první bohoslužbu. Zaujala mě „sobotní škola“, což je v bohoslužbě prostor, ve kterém se může každý vyjádřit ke studovanému biblickému textu. Líbil se mi i vztah této církve k dětem.

Ke křtu jsem se rozhodl asi dva roky po poznání Pána Boha a křtili jsme se rovnou celá rodina, tedy i moje žena Marie a tehdy jedenáctiletý Kryštof Jakub i dvanáctiletá Barbora.

Jak poznamenal Jakubův odchod vaši rodinu?

Těžká situace, která naši rodinu potkala, trvala skoro tři roky a měla krutý konec, nás nějak zvláště stmelila a posílila. Myslím, že

dnes jsme nejlepšími kamarády, co jsme kdy byli. S Marií spolu žijeme třicet let. Nastoupila ke mně do firmy, velké leasingové společnosti, a poměrně brzy jsem ji pozval na večeri – to byl čtvrtek. Už v pátek ráno jsem jí řekl, že bych s ní chtěl prožít celý život, ona až do pondělí přemýšlela a od té doby spolu již třicet let žijeme. Přes počáteční obrovskou vzájemnou náklonnost a přitažlivost prošel náš vztah za dlouhou dobu své existence několika vážnými krizemi, které jsme vždy nějak ustáli. Máme oba dohromady tři děti z prvních manželství (syny Viktora, Martina a Marka) a spolu s Marií se nám narodila dcera Barbora a dnes již zesnulý syn Kryštof Jakub.

Odkud pocházíš?

Jsem rodák z Prahy, postupně jsem bydlel asi na sedmi místech: Strašnice, Petřiny, Dejvice, Zahradní město, Žižkov a Barrandov. Od roku 2007 bydlíme v Liberci, kam jsme utekli za lesy a za horami. Vystudoval jsem Vysokou školu ekonomickou v Praze

TĚŽKÁ SITUACE,
KTERÁ NAŠI
RODINU POTKALA,
TRVALA SKORO
TŘI ROKY A MĚLA
KRUTÝ KONEC.

a dále mám ukončených osm semestrů Teologického semináře církve adventistů, který jsem však ze zdravotních důvodů nezačal a završil závěrečnou zkouškou.

Máš mezi lidmi nějaké vzory?

Lidské vzory asi úplně ne, přestože si vážím mnoha lidí. Mám však velice krásnou zkušenost spojenou s naší smutnou událostí. Za dobu přibližně tří let od skonu našeho syna jsem potkal a poznal obrovské množství úžasných a laskavých obyčejných lidí, pro které je pomoc druhým vše. Jsou to zejména různí zdravotníci a pečovatelé.

Co považuješ ve svém životě za nejdůležitější?

V mém životě má jednoznačnou a zásadní roli Bůh a jeho hodnoty, tedy víra a naděje a samozřejmě láska, pokora, spolehlivost, ochota pomoci kdykoli komukoli... To vše mi pomohlo přežít tu nesmírnou bolest. Snažím se přijímat život přesně tak, jak přichází, a neodporovat tomu, co přichází.

Jaké máš plány do budoucna?

Plán máme jediný. Zkusit postavit náš nadační fond jako „stroj“ na pomoc co největšímu počtu potřebných a dále zajistit, aby skvěle fungoval v budoucnosti i bez nás – zakladatelů.

Proč jste se rozhodli nadační fond založit?

Po celou dobu synovy léčby jsme vše řešili sami. Vůbec nás nenapadlo hledat jakoukoli pomoc pro Kryštofa i pro nás a nikdo nám žádnou ani nenabídl, byli jsme v tom úplně osamocení a ztraceni. Netušili jsme, za kým jít, co všechno je možné a dostupné. Vše, včetně paliativní péče na závěr té hrůzy, jsme řešili intuicí a zbytky zdravého rozumu. Teprve následně jsme začali zjišťovat, jaká pomoc byla možná, a to nejen pro nemocné, ale i jejich rodiny. Celá situace je obrovsky fyzicky, psychicky i finančně náročná

pro všechny zúčastněné. A proto jsme se rozhodli založit nadační fond, který bude lidem a jejich blízkým postiženým touto nemocí ukazovat možnosti, kde lze čerpat pomoc, pochopení a podporu.

VŮBEC NÁS
NENAPADLO
HLEDAT JAKOUKOLI
POMOC PRO
KRYŠTOFA I PRO
NÁS A NIKDO
NÁM ŽÁDNOU ANI
NENABÍDL.

Jak vznikl název fondu – Úsměv nejen pro Kryštofa?

Kryštof se jednou po návratu z rehabilitace v Hostinném, kdy jsme trochu rekapitulovali dva uplynulé roky, zeptal: „Mami, kdy ses naposledy usmála a kdy jsi naposledy udělala něco pro sebe?“ Tak právě proto, aby lidé měli důvod se i v takovéto těžké situaci usmát, aby nemuseli bloudit. Usmějeme se nejen na Kryštofa, ale na každého, komu bychom prostřednictvím našeho fondu mohli pomoci.

Tibore, ať se tobě, celé tvé rodině i vašemu skvělému fondu daří být vždy tam, kde je vás potřeba. Moc děkuji za tvoji upřímnost a ochotu podělit se o váš příběh. Více je o Jakubovi i vaší práci na webových stránkách <https://usmevnejenprokrystofa.cz/>.

Pavel Zvolánek

PŘÍBĚH RODINY Abelových

(z webových stránek)

V srpnu 2018 byl našemu synovi Kryštofovi ve věku 20 let diagnostikován osteosarkom v koleni ve formě high grade – to znamená rychle rostoucí agresivní nádor. Kryštof

nohy, bolesti se zvyšovaly. Objednal se na ortopedii a následně na CT. V tu dobu měl Kryštof hotový 1. ročník VŠE. 17. srpna brzy ráno volal liberecký ortoped a oznámil nám, že na CT je velký nález a že nás posílá do Prahy na onkoortopedii na Bulovku. Ten den přestalo svítit slunce v naší rodině a od té doby již nikdy znovu nevyšlo.

Následovala biopsie, která potvrdila lékařovu domněnku a poté série chemoterapií. V listopadu byl nádor odstraněn spolu s částmi holenní i stehenní kosti. Dostal endoprotézu, kterou mu pojišťovna nejdříve odmítla schválit. Museli jsme se jakoby přimluvit, že syn je perspektivní, že se o něj dobře staráme a jako sportovci a mladému člověku se pojišťovna nemusí bát náhradu zaplatit. Možná to působí trochu vtipně, pro nás to ale byl jeden z mnoha šoků, které nás na naší cestě potkaly.

Ze své původní váhy syn zhubl 20 kg až na 48 kg, což při výšce 185 cm nebylo mnoho. V průběhu celkem 10 operací a 24 cyklů chemoterapie měl Kryštof poměrně dost komplikací a i následně byly krevní hodnoty často na hranici zachování životních funkcí. Přes to všechno byl na konci března 2019 propuštěn po léčbě domů. Postupně a pomalinku se zotavoval a rozhýbával nohu. Za 14 dní dostal vysoké horečky a v jeho těle byl zjištěn obrovský zánět. Implantát musel být odstraněn a nahrazen spacerem – tyčí s cementovou výplní, která byla napuštěna

si již od začátku roku 2018 stěžoval na bolesti v noze na různých místech, ale díky jeho věku, vysoké sportovní zátěži a samostatnému bydlení na studentském bytě tomu nepřikládal velkou váhu a lékaře vyhledal až na jaře. Tehdy bez jasného výsledku. Před letními prázdninami se mu už zhoršila hybnost

antibiotiky. Operace byla komplikovaná, bylo třeba velké množství krve a několik dní byl v umělém spánku.

Spacer způsobil neohebnou nohu. Kryštof byl zesláblý, spolykal neuvěřitelné množství antibiotik. Po půl roce se spacerem, na den stejně jako předcházející rok, mu lékaři vrátili původní kolenní náhradu. Vše začalo znovu, všechna ta bolavá a vyčerpávající rehabilitace.

V září 2019 začal Kryštof znovu studovat VŠE a dodělal celý druhý ročník, následně začal studovat třetí a psát bakalářskou práci. V březnu 2020 přišel covid-19. Pro nás se v podstatě nic nezměnilo, roušky a dezinfekci jsme běžně používali a nikam jsme z důvodu péče o syna vlastně nechodili. Na celý

srpen 2020 se Kryštof objednal do rehabilitačního ústavu v Hostinném. Po mnoha dlouhých měsících už nepoužíval berle ani trekové hole, chodil i po schodech sám, bylo to úžasné. Byl šťastný. Našel si fajn přítelkyni Tinku a vrátil se na studentský byt. Od ledna chtěli bydlet společně. Mysleli jsme si, že máme vyhráno.

Na začátku září byla plánovaná pravidelná kontrola s RTG kolene a CT plic. Byla to první kontrola, které jsme se nebáli. Jeho lékař objevil nález na plicích a poslal ho na hrudní chirurgii do Motola. Tam diagnostikovali neoperovatelné metastázy s enormní expanzí. Syn Kryštof odešel 4. listopadu v 1.35 hodin, našťástí doma.

ZKRÍŽILO VÁM NEBO VAŠIM BLÍZKÝM CESTU ONKOLOGICKÉ ONEMOCNĚNÍ V JAKÉKOLIV FORMĚ?

Kontaktujte nás, pomůžeme vám seznámit se s nemocí, nabídneme a zprostředkujeme pomoc a pokusíme se vám vrátit úsměv do duše.

Naše služby poskytujeme zdarma

POTŘEBUJETE PORADIT NEBO VYSLECHNOUT? JSME TU PRO VÁS DENNĚ OD 9 DO 18 H.

+420 739 360 498

www.usmevnejenprokrystofa.cz

- Zavolejte nám, jsme tady pro vás. Pokud náhodou telefon nemůžeme přijmout, zavoláme vám, jakmile budeme moci.
- Pokud raději píšete, kontaktujte nás prostřednictvím mailu na adresu: usmev@usmevnejenprokrystofa.cz
- Rádi vás přivítáme i osobně v naší kanceláři na adrese: Svornosti 914/29, Praha 5, případně v Liberci – po předchozí telefonické domluvě.
- Všechny, kdo nás kontaktují, trpělivě vyslechneme a pomůžeme, jak nejlépe bude možné.
- Osobní poradenství poskytují přímo manželé Abelovi.

BOŽÍ

Stefan Burton-Schnüll

SELFIE

Význam slova médium je „něco, co vytváří nebo umožňuje spojení nebo vztah mezi několika osobami nebo předměty“ (definice ze slovníku Duden, sv. 10, Mannheim 1985).

KDYŽ CHCEME VĚDĚT, JAK BŮH PŘEMÝŠLÍ A JEDNÁ S LIDMI, PODÍVEJME SE, JAK JEŽÍŠ JEDNAL S DRUHÝMI LIDMI.

Je nezpochybnitelné, že tato definice má v našem životě mnoho nejrůznějších podob. I když by si člověk mohl myslet, že právě moderní sociální média nemají mnoho společného se starobyklou vírou křesťanských církví. A tak si kladu otázku, zda bych neměl raději psát o něčem jiném.

Následně si ale čtu definici znovu. Média navazují spojení, vytváří vztah. Ano, to znám z vlastní zkušenosti. Ať už se jedná o moderní sociální média, nebo o něco starší prostředky komunikace, jako je televize či knihy. Prostřednictvím médií vstupujeme do světa toho druhého: ať už je to myšlenkový svět autorky knihy, cizí kultura v dokumentárním seriálu v televizi nebo fotografie zveřejněné kamarádem – vždy navazujeme spojení s druhými.

Také Bůh s námi chce navázat vztah. Ale protože Bůh je jiný než my a existuje v jiné dimenzi, je mezi ním a námi lidmi určitá vzdálenost. Přesto se s námi chce spojit,

vybudovat si s námi vztah, protože nás miluje. A k tomu jsou zapotřebí média. Sám Bůh je využívá, protože nezůstává vzdálený a neurčitý. Vytvořil způsob, jak ho můžeme poznat. Ne, není to prostřednictvím televize nebo sociálních médií, ale tím, že se Bůh sám stal člověkem – Ježíšem. Jako by Bůh vytvořil svoje vlastní selfie.

Život Ježíše Krista je vrcholný způsob, jak Bůh komunikuje s lidmi. Bible jej popisuje jako „obraz Boha neviditelného, prvorozenný všeho stvoření“ (Koloským 1,15). A také: „Boha nikdy nikdo neviděl; jednorozenný Syn, který je v náručí Otcově, nám o něm řekl“ (Jan 1,18).

Když tedy chceme vědět, jak Bůh přemýšlí a jedná s lidmi, podívejme se, jak Ježíš jednal s druhými lidmi. A moc bych si přál, aby nás to motivovalo k tomu, abychom se k druhým chovali se stejnou láskou a vstřícností, s jakou jednal s lidmi Kristus.

Stefan Burton-Schnüll

je pastor ve Friedensau.
Předtím pracoval ve Velké
Británii, Bermudech
a v USA. Je ženatý s Barbarou,
mají dvě dospělé děti.

Anja Wildemann

ČLOVĚK potřebuje ČLOVĚKA

Můj manžel tvrdí, že jsem melancholik. Někdy mu oponuji, ale trochu mu musím dát za pravdu. Změny v životě pro mě nejsou úplně snadné, i když je mám ráda a také je potřebuji. Často se pak v mysli vracím zpátky, jak hezké něco bylo nebo jak nám bylo dobře.

Stále se ještě například vážu na město Darmstadt-Eberstadt v Německu – a odtud jsme se již před dvěma lety odstěhovali! Stýská se mi po dvou roztomilých kavárnách, sadech a nejlepší učitelce v mateřské škole na světě (stejně bychom ji neměli na věky, ale to je jiné téma a nehraje při mé melancholii žádnou roli).

Ale je tu ještě něco dalšího, co mě zneklidňuje: myslím na naši sousedku paní L., které jsme pravidelně vynášeli bednu plnou lahví ze sklepa. Vzpomínám na naši sousedskou komunitu, se kterou jsme jednou ročně slavili letní párty, a na mého kolegu, který bydlel ve stejné čtvrti. Na moje známé, které jsem po svých dětských kurzech a cvičení s dětmi sem tam potkávala při nakupování v Eberstadtu.

Slova, která si člověk s nimi vyměnil, dávala pocit sounáležitosti, vědomí, že „sem patřím“. Všechny tyto kontakty si člověk musí znovu vybudovat na novém místě, i když se přestěhoval jen o 20 kilometrů dál. V mém každodenním životě už tito lidé nejsou přítomní. Nejsou to sice mí nejbližší přátelé nebo příbuzní, ale přesto obohacovali můj život.

Kolik kontaktů člověk potřebuje?

Když zavřeš oči a myslíš na lidi, které bys mohl nazvat přáteli, kolik ti jich přijde na mysl?

Robin Dunbar, britský antropolog, v devadesátých letech objevil, že síť lidských vztahů sleduje určitý vzorec a zahrnuje maximálně 150 osob. Tento počet se zapsal do historie vědy jako „Dunbarovo číslo“ a takto se dělí:

- Asi 10 až 15 lidí nazývá většina lidí jako své přátele. Na ně se můžeme ve všech životních situacích spolehnout. Obsazení se v průběhu let mění, číslo ale zůstává překvapivě stabilní.
- Tři až pět z nich jsou našimi nejbližšími důvěrnými přáteli: těmi, se kterými minimálně jednou týdně máme kontakt a kterým se svěřujeme s našimi starostmi a tajemstvími – třeba nejlepší přítel nebo sestra.
- Okruh dobrých známých, které bychom pozvali na své kulatiny, čítá kolem 50 osob.
- S celkem 150 lidmi máme určitý sociální vztah, který spočívá na důvěře a vzájemné podpoře – mezi nimi jsou zahrnuti sousedé a kolegové.
- Všechny ostatní kontakty se podobají spíše volným známostem a nejsou spojeny s žádnými povinnostmi, snad pouze, že je člověk pozdraví na ulici.

Toto číslo je průměrnou hodnotou, existují individuální odchylky. Také znaky osobnosti, jako introvertní nebo extrovertní povaha, hrají velkou roli. Není divu, že mi chybí moji staří sousedé, vždyť byli pevnou součástí mé vztahové sítě. Přirozeně existují i na novém místě milí sousedé a známosti v rámci mateřské školy, ale vybudovat tyto kontakty si žádá čas a osobní angažmá.

Přátelství rostou

Často musí člověk to staré vědomě opustit, aby vytvořil místo pro něco nového. Toto období přechodu nazývá Heike Nagel, systémová rodinná terapeutka, „neutrální zónou“.

Když něco končí, začíná něco nového – a během tohoto přechodu existuje volný prostor, který je třeba nově zaplnit. V tomto případě novými známostmi, přátelstvími a rozhovory přes zahradní plot. Neutrální zóna znamená výzvu, abychom tuto prázdnotu vydrželi a pracovali s časem. Přátelství nelze jen tak uzavřít, přátelství potřebuje

SÍŤ LIDSKÝCH VZTAHŮ ZAHHRNUJE MAXIMÁLNĚ 150 OSOB.

růst. Jedno africké přísloví říká: „Tráva neporoste rychleji, když za ni budeš tahat.“

Péče o vztahy potřebuje čas

Platí, že kdo chce pečovat o vztahy, potřebuje čas. Je to o mém vědomém rozhodnutí, jestli si chci vyhradit čas na rozhovor se svou sousedkou. Musím investovat svůj čas, abych si každé dva týdny zavolala se svou nejlepší kamarádkou. Ve svém běžném dni mohu být natolik vytižený, že pro mezilidské vztahy už nezbývá mnoho času. Člověk by mohl říct: tak potom mi pomohou sociální média, protože ta mi umožňují zůstat v kontaktu s mnoha mými přáteli a známými současně.

Sociální média

Sociální média formují naše kontakty. To je nový prvek ve vědeckém výzkumu. Přes Facebook, Instagram a další sociální média můžeme snáze udržovat kontakt s bývalými spolužáky, informovat o novinkách přestěhované známé, a tak rozšiřovat naši sociální síť. Sám Dunbar rozšířil počet kontaktů na 180 a jako důvod udává sociální média. Přesto „se kvalitní síť skládá z reálných lidí“, říká Harriet Dohmeyer, expertka a poradkyně v oblasti digitální komunikace.

Také já mám přátele z dob mého zahradničního studia ve Švédsku, kteří bydlí na různých místech Evropy. Mám s nimi vícekrát za rok kontakt přes WhatsApp nebo videohovory. Přesto je to něco jiného, když

se navštívíme a můžeme se společně najít a povykládat. Osobní, přímý kontakt se nedá ničím nahradit. Proto se snažíme vidět se alespoň jednou ročně – to se daří i v kombinaci s rodinou překvapivě dobře a pravidelně to plní mou potřebu po přátelství.

Život má být plný setkání

Co s tím, když někdo řekne: „Nepotřebuji kolem sebe žádné lidi. Jsem nejraději sám“? Pokud byli lidé zklamáni nebo si jich druhzí nevážili, je to možná logický závěr. Kdo byl zraněn, chce sám sebe chránit. A přesto člověk nechává ležet ladem důležitou životní oblast: živé, posilující vztahy. Člověk je v podstatě založen tak, že potřebuje být obklopen rozmanitými vztahy.

Bůh je, z křesťanského pohledu jako Otec, Syn a Duch svatý, sám o sobě vztahová bytost. A také člověk je koncipován jako vztahová bytost. „Člověk se stává díky druhému sám sebou“, říká filozof Martin Buber. Člověk potřebuje další lidi, aby mohl být člověkem. Pokud je sám, chradne. „Veškerý skutečný život je o střetnutích.“

Anja Wildemann je přítelkyně a sousedka, manželka, redaktorka v mediálním centru HopeTV a maminka dvou dcer. Když je spolu s přáteli a rodinou, je její srdce naplněné.

Korespondenční kurz pro Vás

Připojte se k tisícům absolventů a studentů korespondenčních kurzů. Rychlost studia záleží pouze na Vás. Studovat můžete v klidu domova, aniž byste museli někam přicházet. Lekce všech kurzů posíláme zdarma. Stačí si jen vybrat z naší nabídky.

IMPULZY ŽIVOTA

Kurz, který Vás seznámí s celosvětovým bestsellerem – BIBLÍ

- Odkud se tato kniha vzala?
- Proč ji tolik lidí stále čte?
- Jak rozumět BIBLI ve 21. století?

HARMONICKÁ RODINA

Kurz o tom, jak si vytvořit příjemné rodinné zázemí

- Může být rodina zdrojem radosti?
- Lze porozumět svému partnerovi?
- Je možné vyjít s dospívajícími dětmi?

ZVLÁDEJ SVŮJ ŽIVOT!

Kurz, díky kterému můžete získat nadhled nad životem

- Chcete být pány svého života?
- Umíte vycházet z blízkými lidmi?
- Jak dosahovat stanovených cílů?

GLOBÁLNÍ PROBLÉMY

Kurz, který se dívá na tyto problémy z jiného úhlu pohledu

- Kam spěje lidstvo?
- Přetržije modrá planeta?
- Musíme se bát budoucnosti?

VEZMI ZDRAVÍ DO SVÝCH RUKOU

Kurz, který Vám pomůže upravit své zdraví

- Jste vitální a plní energie?
- Lze snížit riziko civilizačních nemocí?
- Jak zvládnout nad stresem?

ŽIVOT – NÁHODA, NEBO ZÁMĚR?

Kurz, který nabízí podněty, jak přemýšlet i jinak

- Kde se vzal život?
- Co bylo dříve – slepice, nebo vejce?
- O čem vypráví zkameněliny?

Středisko korespondenčních kurzů | Newtonova 725/14, 702 41 Ostrava – Přívoz
www.skk.cz / skk@casd.cz / tel: 596 635 730

ZA OBZOREM

čtení
pro
všechny,
kteří
chtějí
vidět
dál

Více informací o celém projektu najdete na adrese: www.zaobzoremlive.cz

Jednotlivá čísla si můžete zdarma stáhnout na adrese: www.advent-orion.cz/ke-stazeni/casopis-za-obzorem

POMOZTE NÁM TVOŘIT ČASOPIS, KTERÝ DÍKY VÁM BUDE JEŠTĚ ZAJÍMAVĚJŠÍ!

Naskenujte QR kód a věnujte nám pár minut svého času. Vyplněním krátkého formuláře nám pomůžete lépe porozumět vašim pohledům a názorům. Díky tomu budeme moci přinášet obsah, který vás opravdu zaujme. Dotazník zabere asi 5 minut, a navíc budete mít možnost získat dárek! Losujeme každé čtvrtletí: na konci prosince 2024, března, června, září a prosince 2025.

Děkujeme vám za spolupráci a těšíme se na vaše odpovědi!